

Madártávlat

Madártani és természetvédelmi folyóirat

2018
ŐSZ

Madarak és
vezetékek I.
– áramütés

Gyöngybagoly
akadémia I.

Miért ne etessük
a vízimadarakat?

„Villanyoszlopokon”
fészkelő madarak

Madárodúk és etetők, madáreleség, ajándéktárgyak, festmények, madaras könyvek, játékok széles választéka az MME Természetbarátok boltjában!

Boltunkban már bankkártyával is lehet fizetni!

Boltunk kínálata folyamatosan bővül! Ismerkedjen meg teljes választékunkkal, látogassa meg a www.mme.hu/bolt honlapunkat!

Termékeink megvásárlásával madárvédelmi munkánkat segíti!

KIADJA
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) közhasznú társadalmi szervezet
„A madárbarát Magyarországot!”
1121 Budapest, Költő utca 21.
Tel.: (06-1) 275-6247 • Fax: (06-1) 275-6267 • www.mme.hu

FŐSZERKESZTŐ
Orbán Zoltán

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ
Schmidt Egon • 1994-1995

KORÁBBI FŐSZERKESZTŐK
Péchy Tamás • 1996-2004
Ujhelyi Péter • 2004-2011, 2013-2018
Orbán Zoltán • 2012

MUNKATÁRSÁK
Ács László • MME Bolt
Bajor Zoltán • gyakorlati madárvédelem
Bodnár Katalin • társadalmi kapcsolatok
Drexler Szilárd • természetvédelem
Hadarics Tibor • faunisztika
Halpern Bálint • kétéltű- és hullóvédelem
Haraszthy László • madártan
Horváth Márton • ragadozómadár-védelem
Karcza Zsolt • Madárgyűrzési Központ
Kincses László • környezeti nevelés
Lendvai Csaba • helyi csoportok
Madas Katalin • BirdLife-partnerek
Magyar Gábor • Madártan
Nagy Dénes • területvédelem
Nagy Károly • Monitoring Központ
Orbán Zoltán • Madárbarát kert
Vásony Petra • Marketing

TUDOMÁNYOS TANÁCSADÓK
Aradi Csaba (Hortobágyi Nemzeti Park, ny. ig.)
Csányi Vilmos (akadémikus, ELTE Etológiai Tanszék, ny. tszvez.)
Csorba Gábor (Magyar Természettudományi Múzeum Állattára)
Csörgő Tibor (ELTE TTK, Biológiai Intézet)
Kordos László (Magyar Állami Földtani Intézet)
Molnár V. Attila (Debreceni Egyetem, Növénytan Tanszék)
Papp László (Magyar Természettudományi Múzeum Állattára)
Somogyi Péter (akadémikus, Anatomical Neuropharmacology Unit, University of Oxford)

FOTOGRAFIAI TANÁCSADÓK
J. Artyuhin • Berta Béla • Forrács Csaba
Imre Tamás • Kalotás Zsolt • Kármán Balázs
Lóki Csaba • Máté Bence • Nehézy László
Novák László • Streit Béla • Suhayda László
Vizúr János • Völgyi Sándor

NYELVI KORREKTOR
Szűcs Katalin
GRAFIKUSOK
Kókay Szabolcs • Matyikó Tibor • Zsoldos Márton
TÖRDELÉS, NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS
Netraw Kft.

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR
Bányai Lászlóné
TERJESZTÉS
Harangi István
FELELŐS KIADÓ
Halmos Gergő MME ügyvezető igazgató
NYOMTATÁS ÉS KÖTÉS
Korrekt Nyomdaipari Kft.
FELELŐS VEZETŐ
Barkó Imre ügyvezető igazgató

ISSN 1217-7156

A címlapon: hegyi billegető (Oláh Zoltán felvétele)

Big Data, Citizen Science és egyéb állatfajták

Mindennapjainkat egyre jobban átszövi az adat- és információ-tenger, és az ezeket feldolgozó, alkalmazó technológiák. Akár áldásnak, akár átoknak tekintjük, ezeket megkerülni nem lehet. Ha valaki az okostelefonjába beüti, hogy el szeretne jutni egy adott helyre, hatalmas mennyiségű adat elemzése mondja meg, hogy merre érdemes mennie. Ha megnézzük, hogy milyen idő várható, mennyire valószínű, hogy esni fog az eső és az hány mm lesz, szintén óriás mennyiségű adat elemzése adja meg a választ. Ha egy hirdetést dob fel nekünk valamely általunk használt ingyenes internetes szolgáltatás, azt se véletlenül teszi. Folytathatnám a sort a mindennapi szeretem/nem szeretem példákkal, de inkább nézzük meg, egyesületünk életében mit jelent az adat.

A Madártávlat mostani számában olvashatunk baglyokról, elterjedésükről, felmérések eredményéről, adatgyűjtésről a madarak áramlásával kapcsolatban, madárgyűrzési adatokról. Ha valaki meglátogatja a honlapunkon található „Magyarország madarai” oldalakat a Tudástár menüpont alatt, akkor az egyes fajokról megjelenő térképek, diagramok folyamatosan frissülő adatokat mutatnak be óriási adatbázisainkból. Ezek nemzetközi rendszerekbe is bekerülnek, például az eurobirdportal.org oldalon az európai madármegfigyelési adatok alapján láthatjuk, hogyan és mikor érkeznek és távoznak vonuló madaraink a kontinensen. Ugyanezt Amerikában az ebird.org tudja. Lényegileg minden tevékenységünk mögött adatok tömege áll. A madarakkal kapcsolatos adatok és ezek egyre jobban összekapcsolódó feldolgozása a biológiai sokféleség kutatásában és a természetvédelemben a „Big Data” – „Nagy Adat”.

Ezek további sajátossága, hogy az adattömegek mögött önkéntesek tömegei állnak. Természetesen az információk egy részét „profik” gyűjtik, de ilyen hatalmas adatbázisok csak az önkéntesek tevékenységével hozható létre, ezért is van egy másik kifejezés az ilyen jellegű tudományos adatgyűjtésre a „citizen science” vagyis „civil tudomány”. Ezzel a különleges „fegyverrel” nem csak színes-szagos adatbázisokat és látványos megjelenítésüket érjük el, hanem ezek természetvédelmi eszköztárunk meghatározó elemei. Ilyen adatgyűjtések alapján kerültek kijelölésre védett területek hálózatai világszerte, Európában jó példa erre a Natura 2000 hálózat. De például ilyen adattömegek elemzése tette és teszi lehetővé, hogy meghatározzuk, hol a legfontosabb és legsürgetőbb beavatkozni az áramutás problémájának csökkentése érdekében vagy hogy ki tudjuk mutatni, hol és miért csökkenne riasztó mértékben a mezőgazdasági területek madarai. Hamarosan a végéhez ér az elmúlt évek nagy vállalkozása, hogy megalkossunk egy új európai madáratlaszt és ennek egy részletesebb hazai megfelelőjét is, ami többek között az elmúlt időszakban a map.mme.hu portálon gyűjtött több millió adat elemzésének köszönhetően jöhet létre, és válik majd újabb fontos eszközzé a természetvédelmi tervezésben, politikában és gyakorlati védelemben.

Az önkéntesség és az adatok mindig alapvetőek voltak egyesületünk életében. Csak most már a rengeteg önkéntesnek köszönhetően, az összegyűlt sok adatnak és az egyre fejlődő elemzési lehetőségeknek, a már említett példák mellett olyan jövőbeni további alkalmazások és lehetőségeket nyitnak meg a természetvédelem és egyesületünk számára, amivel élnünk kell és élni is fogunk.

Halmos Gergő

A Madártávlat korábbi lapszámait letölthetők honlapunkról:
www.mme.hu/madartavlat_magazin

Madárpusztulás és madárvédelem a szabadvezeték-hálózatok mentén

I. Áramütés

Madárvédelem

A HAZAI TERMÉSZETVÉDELMI problémák közül a madarakat érintő antropogén, azaz emberi eredetű veszélyforrások közül a legnagyobb mértékű direkt elhullás okozója a szabadvezeték-hálózat. Ide értendő a számunkra otthoni áramellátást is biztosító rendszer szinte minden kültéri eleme: a nagyfeszültségű, úgynevezett átviteli hálózattól, a települések között húzódó közép- és nagyfeszültségű elosztóhálózaton keresztül a városaink, falvaink belterületén, a házak között kiépített kisfeszültségű szakaszokig. Ehhez adódik még az Európában jelenleg is egyre bővülő vasúti felsővezeték hálózat. Ezek a rendszerek egy madár szempontjából nézve egyetlen alapvető tulajdonságuk miatt okoznak veszélyhelyzeteket: tartóoszlopaikra rögzítve a levegőben, tehát a madarak életterében húzódnak, és nem a föld alatt, mint például a gázvezetékek. Ennek következménye, hogy a madarak mind a sodronyokat, mind a tartóoszlopokat előszeretettel használják is pihenőhelyként, sőt, a legismertebb, s talán legkedveltebb madarunk, a fehér gólya

településeinken mára meghatározó mértékben fészkelőhelyként is. A probléma, miszerint a szabadvezeték-hálózatok oszlopain rendszeresen pusztulnak el madarak,

Áramütött fekete gólya teteme 2018. VII. 25. Pilismarót

valójában azóta ismert, mióta maguk a hálózatok kiépültek, jelentőségét és súlyosságát azonban csak az 1970-es évektől kezdték komolyabban vizsgálni. Súlya nem minden országban egyforma, hiszen például Európában is változatos képet

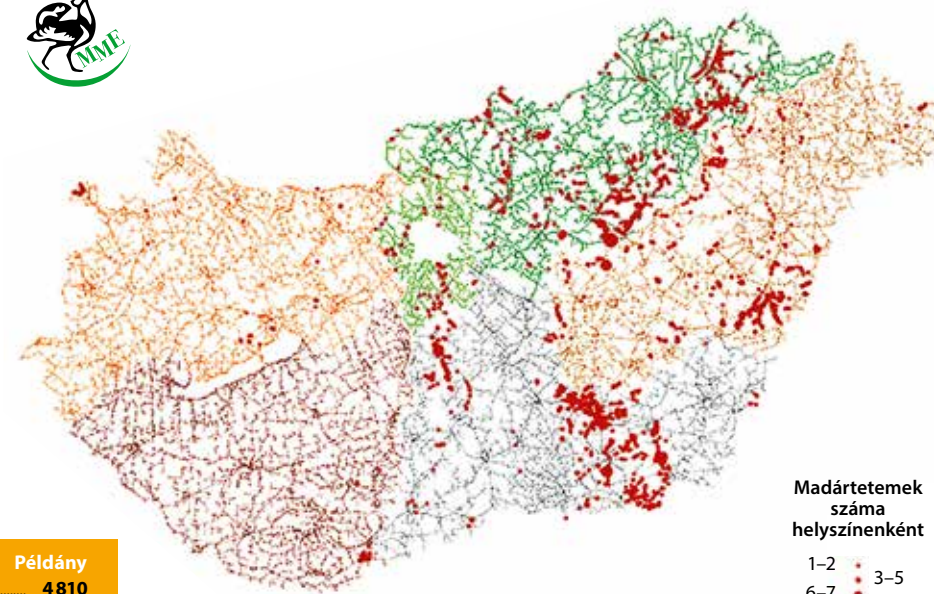
mutat az áramellátási hálózat a technikai kialakítások terén. Vannak olyan régiók, ahol az átviteli rendszerek állomásaitól eleve földkábelek juttatják el az áramot

Fokozottan védett fajok

Magyar név	Természetvédelmi érték
rétisas	1 000 000 Ft
parlagi sas	1 000 000 Ft
kerecsensólyom	1 000 000 Ft
kígyászölyv	1 000 000 Ft
fekete gólya	500 000 Ft
kék vércse	500 000 Ft
vándorsólyom	500 000 Ft
uhu	500 000 Ft
szirti sas	500 000 Ft
halászsas	500 000 Ft
szalakóta	500 000 Ft
haris	500 000 Ft
vörös gém	250 000 Ft
fehér gólya	100 000 Ft
pusztai ölyv	100 000 Ft
gyöngybagoly	100 000 Ft
kuvik	100 000 Ft
uráli bagoly	100 000 Ft
bakcsó	100 000 Ft
böjti réce	100 000 Ft
bölömbika	100 000 Ft
nagy kócsag	100 000 Ft
gyurgyalag	100 000 Ft

Regisztrált madárelhullás	Példány
Összesen (védett és nem védett)	4810
Természetvédelmi oltalom alatt áll közülük	3805
Védett faj egyede	2533
Fokozottan védett faj egyede	552

2007-2017 között dokumentált madárpusztulások az MME KFO (középfeszültségű oszlopfelmérés) adatbázis nyilvántartása szerint

Madártetemek száma helyszínenként

- 1-2
- 3-5
- 6-7
- 8-10
- 10-17
- 18-24

© MME Monitoring Központ

pok, vasbeton- és faoszlopok egyaránt, ezek fejszerkezete pedig funkciójuk és anyaguk szerint szintén nagyon változatos képet mutatnak, sokféle kisebb-nagyobb szerelvény-nyel, köztük a legkülönbözőbb zugokkal és egy madár számára pihenőhelyet kínáló felületekkel. A madarak megülhetnek tehát mind a sodronyon, mind az oszlopok számukra elégséges helyet biztosító szerkezetein. Ezek sajátosságaitól, saját testméretüktől, valamint külső objektív tényezőktől (páratartalom, szél stb.) függően változatos módon és mértékben kerülhetnek veszélybe.

Ahhoz, hogy egy ennyire összetett és sokrétű problémakört, majd annak megoldási lehetőségeit kicsit jobban megértsük, fel kell vázolnunk annak leglényegesebb elemeit és a kiutat jelentő reális lépéseket.

Madarakra veszélyes szabadvezetékek Magyarországon

A hazai átviteli, azaz nagyfeszültségű hálózatot a Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zártkörűen Működő Részvénytársaság (MAVIR Zrt.) üzemelteti, amely az 1949 óta működő Országos Villamos Teherelosztó (OVIT) tevékenységét folytatva és széleskörűen tovább-

fejlesztve, az elődszervezet szakembergárdájának tapasztalatát felhasználva működik tovább. Magyarország nagyfeszültségű átviteli távvezeték hálózata mintegy 4805 km hosszúságú, amelyből a 750kV-os távvezeték 268 km, a 400kV-os szakaszok 2794 km, a 220kV-os rendszer 1546 km,

© Orbán Zoltán

a 120kV-os csatlakozó szakaszok pedig 196 km hosszal veszik ki részüket.

A középfeszültségű, azaz a legkiterjedtebb elektromos elosztóhálózatot, amely 10, 22 és 35 kV feszültségű vezetékekből áll, Magyarországon három, részben külföldi tulajdonban levő áramszolgáltató vállalat (E.ON Hungaria Zrt., ELMŰ-ÉMÁSZ Energiaszolgáltató Zrt., NKM Áramszolgáltató Zrt.)

KFO felmérés országos összességére

üzemelteti. Ezek történeti okokból hat külön működési területtel rendelkező egységet jelentenek. Feladatuk az elosztóhálózaton keresztüli áramszolgáltatás az üzemi és lakossági fogyasztók részére, illetve természetesen ezen hálózatok karbantartása. Hozzájuk tartozik azonban a hazai 120kV-os nagyfeszültségű hálózat meghatározó része is.

Hazánkban a középfeszültségű elosztóhálózat részeként több mint 55 000 km középfeszültségű szabadvezeték húzódik, amely közel 700 000 oszlopot jelent. A hálózat madárvédelmi szempontból két főbb egységet képez:

Több mint 80%-a **külterületen** található, amely mintegy 560 000 db oszlopot jelent. Ezen belül megszűn a legerjedtebb és a madárvédelmi szempontból legtöbb gondot a 22 kV-os hálózat okozza.

Másik fontos része a **belterületi** hálózat. Itt az áramütéssel leginkább veszélyeztetett madárfaj a fehér gólya. Elsősorban a fiatal egyedeknél fordul elő gyakran, hogy légvezetéknek repülnek, illetve áramütést szenvednek a kirepülési időszakban amikor repülni, landolni tanulnak. Emellett az áramszolgáltatóknak is komoly gondot okozhat, hogy a fészkek zárhatatlanok, illetve jelentős áramfogyasztóként is működhetnek.

Ráadásul fokozott korróziót idézhetnek elő és egy évek óta használt, nagyméretű fészek súlya alatt olykor akár le is szakadhatnak a vezeték. Az ilyen balesetek, illetve a fészek által okozott zárlatok gyakoriságát jelentősen lehet csökkenteni gólyafészek-magasító kihelyezésével, azonban a problémák még így sem zárhatók ki teljesen a jelenleg használt módszerekkel.

A **kisfeszültségű** hálózat (< 1 kV) egy nagyságrenddel több oszlopot és szakaszosszót jelent, mint a középfeszültségű rendszer, légvezetékén már közvetlenül a kis és lakossági fogyasztókhoz juttatják el az áramot, így szinte kizárólag lakott területeken találhatók. Ez az a másik, nagyon sűrű hálózat, amely számos fehér gólya halálát okozza. Ráadásul a faj ma már nagyrészt a kisfeszültségű hálózat oszlopain fészkel Magyarországon, alig találunk kéményen, vagy fán fészkelő párokat.

Madárvédelmi szempontból mindezek mellett meg kell még említeni a **villamosított vasútvonalak** középfeszültségű hálózatát, amelynek 25 kV-os feszültségű légvezetékei a MÁV és a GYSEV ZRT-k kezelésében vannak, közel 3000 km hosszúságban. Egyelőre a célzott felmérések hiánya miatt csak kevés információval rendelkezünk ezen hálózatok madárvédelmi veszélyességéről, azonban így is ismertek légvezetéknek ütközés (elsősorban tűzok esetében) és áramütés következtében történt madárpusztulásos esetek is. Az oszlopok szerkezete alapján mindenképpen veszélyesnek kell tekinteni e hálózatokat is, és a jövőben célzott felmérésekkel lenne érdemes tisztázni jelentőségüket és a rendszeren alkalmazható madárvédelmi megoldásokat.

Madárpusztulás a vezeték mentén

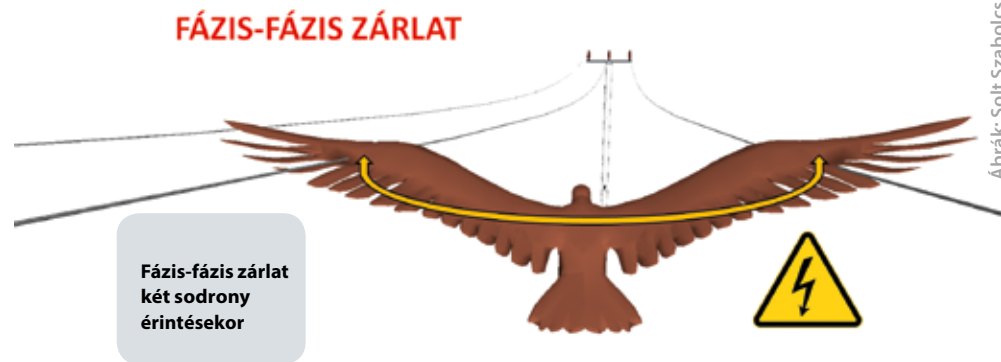
Az elektromos vezeték két féle módon okozhatja a madarak pusztulását:

- áramütést szenvedhetnek, amikor két sodronyt, vagy különböző potenciálú szerkezeti- és oszloplemet érintenek egyidejűleg;
 - nekirepülhetnek a sodronynak (vezetéknek ütközés).
- Tekintsük át elsőként az itt vázolt

problémakörök közül egyértelműen legnagyobb horderejű, a legtöbb áldozatot követelő, és természetvédelmi szempontból is legfajélyosabb jelenséget, az áramütést.

Áramütés okozta madárpusztulás

Hazánk az elektromos szabadvezeték-hálózatok kialakítását illetően alapvetően német mintát követ, melynek következtében itthon a fixen rögzített, úgynevezett állószigetelés szabadvezeték-hálózat jelenti a rendszer

legnagyobb részének, az elosztó hálózatnak az alapját. Azaz a legtöbb oszlop tetején, egy többnyire vas keresztartóra csavarral rögzítik a sodronyt tartó szigetelőt. Ez így közvetlenül az oszlop tetejére ülő madár teste mellett áll, rajta nagyjából 30 cm magasságban a sok ezer Voltot szállító áramvezető sodronnyal. Ilyen távolságokban rögzíti a legtöbb egyéb szerelvény is az áram alatt lévő részeket, a rendszer méretezése tehát a legtöbb madarral veszélyes.

Áramütés akkor éri a madarakat, ha testük áthidal, rövidre zár két feszültség alatt lévő sodronyt, vagy az „élő” vezeték az oszloppal, a keresztartóval. Ez a méretezési probléma elsősorban a középfeszültségű (20 kV) és kisfeszültségű (1 kV) hálózatokon jelentkezik, elvétel viszont még a nagyfeszültségű rendszerek 120kV-os hálózatának oszlopain is előfordulhat.

Fázis-fázis zárlat

Fázis-fázis zárlat akkor következik be, ha a jellemzően nagytermetű, nagy szárnyfeszítávolságú fajok (gólyák, sasok) az oszlopra érkezéskor, vagy onnan elindulva egyszerre érintenek két feszültség alatt lévő sodronyt.

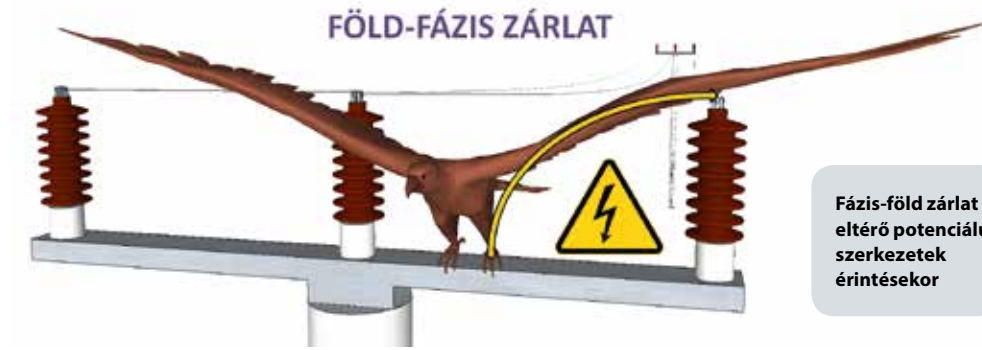
Ez a veszélyforrás az elosztó hálózaton mind a vízszintes elrendezésű fejszerkezetek egymás mellett futó vezetékjei (lásd az ábrán), mind a függőleges síkban egymás fölött húzódó vezetékjei esetében jelentkezhet. Mivel a fázistávolságok a legkisebb nagyfeszültségű rendszer, a 120kV-os hálózat esetén is nagyok (a legszűkebb állású oszlopokon is >2400mm), fázis-fázis zárlatot ezeken a legnagyobb szárnyfeszítávolságú hazai madárfajok sem tudnak okozni.

Fázis-föld zárlat

A fázis-föld zárlat esetén a madár legtöbbször a fém keresztkaron ülve érinti vagy közelíti meg a feszültség alatt levő sodronyt. A közép- és kisfeszültségű hálózatot alapvetően ez a probléma jellemzi.

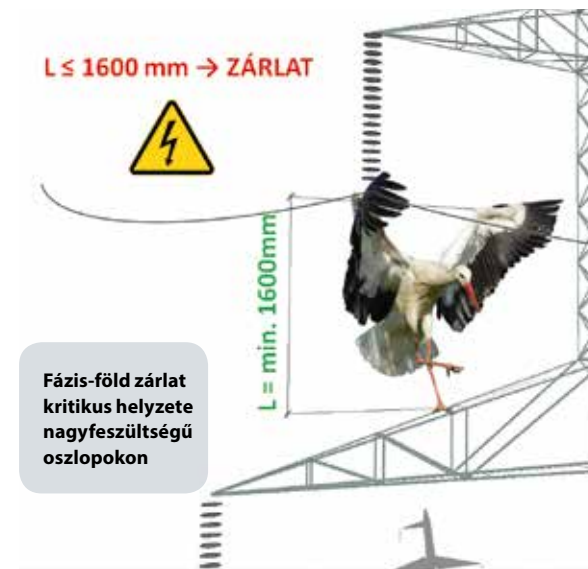
A nagyfeszültségű rendszereken közel sem olyan gyakran kerülnek elő áramütés következtében elpusztult madarak, mint az elosztóhálózaton. Mégis komolyan kell vennünk a 120 kV-os hálózaton, elsősorban gólyafélék, gémekek, hosszú lábú, magas súlypontú gázlómadarak esetén jelentkező áramütés kockázatát is. Ahol az átívelési távolság az oszlopszerkezeten kisebb, mint 1600 mm, ott a fém

Öltyv égésnyomokkal a lábakon

keresztkaron álló, és épp szárnyra kapó, vagy érkezéskor még csapkodó madár szenvedhet áramütést (lásd 3. ábra). Ez a rövidebb lábú gázló-, vagy ragadozómadarak esetén nem jellemző.

Ilyen madárpusztulást a 120 kV-os hálózaton több esetben tapasztaltak is a MAVIR Zrt. kollégái és a természetvédelmi szakemberek

– fehér gólya mellett pl. fekete gólya tetemét is dokumentálták a kilencvenes évek elején.

Az áramütés kialakulását befolyásoló tényezők

A szabadvezeték elhelyezkedése

Egy-egy szabadvezeték-szakasz veszélyességét leginkább az határozza meg, hogy milyen élőhelyeket szel át. Alapvetően a nyílt, gyéren fásult, táplálékban bővelkedő élőhelyeken (így pl. vizes élőhelyek, gyepes közeli), illetve az oszlopokra szívesen kiülő, fokozottan védett fajok költőhelye környékén számíthatunk a legjelentősebb madárpusztulásra.

Az oszlopok fejszerkezete

Annak ellenére, hogy a legtöbb 22 kV-os szabadvezeték-szakaszon az egyszerű tartóoszlopok képezik a teljes mennyiség legnagyobb hányadát, bizonyítottan a ritkábban előforduló, sajátos műszaki szereppel bíró oszloptípusok (leágazó, feszítő, oszlopkapcsoló, oszloptranzformátor) jelentik a nagyobb veszélyt a madarakra. Általában azt lehet mondani, hogy minél több vezetősodrony és csúspasz áramkötés, vagy gép és készülék van az oszlop fejszerkezete fölötti és az azt körülvevő térben, annál veszélyesebb az adott oszlop.

A madarak testmérete

Áramütés szempontjából alapvetően meghatározó az oszlopra ülő madár mérete, hiszen ettől függ, hogy mely szerkezeti elemeket képes egyidejűleg megérinteni. Az egyes méretkategóriákba tartozó madarakra különböző szerkezeti kialakítások és pozíciók jelenthetnek veszélyt az oszlopra történő be-, illetve onnan elszálláskor. Általában azt lehet mondani, hogy a bármely oszloptípusra beülő, egymáshoz képest eltérő testméretű madárfajok relatív veszélyeztetettsége a testméretük nagyságának növekedésével arányosan nő az oszlopokon.

A madarak viselkedése, egészségi állapota, ivara és kora

A különböző fajok jellemző viselkedésükből adódóan nagyon változó mértékben használják az oszlopokat kiülésre, így közel azonos méretű és hasonló életmódú madárfajok is lehetnek teljesen különböző mértékben veszélyeztetettek az áramütés által. Így például a gyakori barna rétihéja ritka áldozatnak számít, míg a hasonló méretű, táplálékbaszús és álló-

mány nagyságú egerészölyv a leggyakoribb áramütött madárfaj.

Hazánkban az áramütés azon fajok esetében jelenti a legnagyobb problémát, amelyek előszeretettel használják az oszlopokat kiülésre, és amelyek hazai állománya az európai állomány jelentős részét képezi. Az ilyen megkülönböztetett figyelmet érdemlő, fokozottan védett fajok közé tartozik például a kerecsensólyom, a parlagi sas, a kék vércse és a szalakóta.

A madarak viselkedését egészségi állapotuk is befolyásolhatja, mert feltételezhető, hogy a legenyégt madarak csökkent röpképességük vagy egyensúlyérzetük miatt nagyobb eséllyel szenvednek áramütést középfeszültségű oszlopokon.

A különböző fajok eltérő méretei mellett – elsősorban a ragadozó madarak körében – a nemi hovatartozásnak is van jelentősége az áramütések terén. A ragadozók fordított nemi dimorfizmust mutatnak, tehát a tojók nagyobb méretűek, mint a hímek, és ez a nagyobb méret veszélyeztetettebbé teszi őket.

Egy madárfaj egyedei között – de általában is – az egyedek korának és tapasztalatának is jelentős hatása lehet az áramütés gyakoriságára, hiszen a fiatal madarak több okból is fokozott veszélynek vannak kitéve. Repülési képességeik még messze nem olyan jók, mint az öreg madaraké, és ez elsősorban leszálláskor mutatkozik meg. Egy oszlop fejszerkezetén ügyetlenkedve a fiatal madarak könnyen érhetnek elektromos vezetőket. Emellett nem olyan ügyesek még a levegőből indított vadászatban, mint öregebb fajtársaik, ezért valószínűleg gyakrabban ülnek fel szabadvezeték oszlopaikra, hogy stabil ülőhelyről vadászhasanak. Az idősebb, tapasztalt egyedek emellett saját, jól ismert territóriumaikban megszokott ülőhelyeket használnak, míg a fiatal egyedek kóborlásaik során ismeretlen területeket látogatnak meg, ahol pont ezért sokkal inkább veszélyeztetettek.

Időjárás

Száraz időjárási körülmények között a madarak elhalt szöveteiből álló (szaru) tollazata nem számít jó elektromos vezetőnek,

ezért ilyenkor főleg az élőszövetes testrészek okozhatnak zárlatot. Esős, ködös, nyirkos időben a vizes tollazat miatt a madarak nehezebben repülnek, manőverező képességük csökken, továbbá elázott tollazatukat szárítva szárnyaikat széttárva ülnek, gyakran éppen az oszlopok fejszerkezetein. Mindez jelentősen megnöveli az áramütés esélyét. Ezen kívül a nedves toll vezetőképessége akár tízszerese is lehet a száraz tollénak. Amerikai kutatások eredményei azt mutatták, hogy míg a száraz toll 70 kV feszültségnél sem vezetett az áramot, a nedves madártollak

© Solt Szabolcs felvételei

zsákmányukat. A főként a légtérben zsákmányt ejtő ragadozók, mint például a kabasólyom, áramütés szempontjából kevésbé érintettek, azonban ezek sem kivételek.

Elmondható továbbá, hogy minél nagyobb méretű egy madár, annál nagyobb a valószínűsége, hogy zárlatot idéz elő. Nyilvánvaló, hogy a hazánkban alkalmazott, a madarak számára igen kockázatos, többnyire állószigetelővel szerelt fejszerkezetekre történő leszállás, vagy arról való elrugaszkodás során egy fehér gólyát hamarabb ér áramütés, mint egy seregélyt.

Mindezen alapvető ismeretek alapján az alábbi madárfajokat tartjuk az áramütéssel leginkább érintettnek (azzal a megjegyzéssel, hogy sajnos bármely, itt fel nem sorolt faj egyede is áldozatul eshetnek áramütésnek):

Vágómadárfélék

Békászó sas
Egerészölyv
Gatyás ölyv
Karvaly
Kígyászölyv
Parlagi sas
Pusztai ölyv
Réti sas
Sziрти sas

Sólyomfélék

Kék vércse
Kerecsensólyom
Vörös vércse

Gyöngybagolyfélék

Gyöngybagoly

Bagolyfélék

Erdei fülesbagoly
Kuvik
Uhu
Uráli bagoly

Egyéb madárfajok

Fehér gólya
Fekete gólya
Kék galamb
Örvös galamb
Szalakóta
Varjúfélék
Seregély

A védett madárfajok szabadvezeték-hálózatok mentén történő elhullása bizonyítottan hatalmas természetvédelmi károkat okoz országwide,

azonban a probléma súlyosságát az egyre kiterjedtebb felmérések ellenére is csak nagyságrendileg tudjuk megbecsülni. A meglévő felmérések eredményei és a hazai vezeték-hálózat kiterjedése alapján úgy becsüljük, hogy országwide évente minimálisan 30 000 madár (köztük nemcsak a fehér gólya, de számos világszerte veszélyeztetett faj, mint a kerecsensólyom, parlagi sas, kék vércse, szalakóta), eshet áldozatul áramütésnek, reálisan pedig nagyjából 170-200 000, melyek természetvédelmi értéke együttesen meghaladja az egymilliárd forintot.

Mit tehet a lakosság, ha szeretne segíteni a probléma felszámolásában?

Annak érdekében, hogy bejelentésével bárki hozzájárulhasson a madarak áramütés-problémája elleni küzdelemhez, az MME idén júniusban kidolgozta, majd honlaphírben, Facebook-posztban és sajtóközleményben hirdette meg a külön erre a célra kidolgozott, okostelefonon a helyszínen is

Áramütött madártetem bejelentése

Az áramütés, azaz a szabadvezeték elmozdulása az egyik legjelentősebb emberi eredetű veszélyeztető tényező, ami mind a fészkelő, mind a hazánkban átvonuló madárfajok tömeges elhullását eredményezi. A probléma alapja, hogy a több évtizede kialakított hálózatok építéskor a madárvédelmi szempontokat nem vették figyelembe. Megfelelő részletességű adatgyűjtésével hozzájárulhat, hogy közösen számoljuk fel ezt a problémakört hazánkban. Köszönjük, hogy segíti az MME és a nemzeti parkok munkáját ezzel, hogy kitölti a kérdőívet!

A fajok feltöltésekor és az űrlap elküldésekor a rendszer rögzíti a Google földjével társított nevet és fotót. Nem Ön bevált felhasználója? Válasszon fotót.

Küldés

E-mail cím *

Az Ön e-mail-címe

Név *

Saját választ

Megtalálás dátuma *

HH NN EE

/ / 2018

Részletek az elektronikusan kitölthető áram űrlapból

kitölthető online űrlapot.

A megtalált tetemekhez kötött szakaszok átalakítását kezdeményező hatósági eljáráshoz első lépésben megfelelő dokumentálásra, az alábbi adatokra és információkra van szükség: – a megtalálás pontos helye és időpontja;

Trafó helyes és helytelen fotózása. Szemből, de ne túl távolról.

Saroktartó. Az első képen sehol nincs takarás.

Régi maradványok – itt is az oszlop tövéhez húzódott a haladó vércse
Fent: Érdemes benézni az oszlop alsó áttörésébe is
Lent: Nem egyszer nyest is áldozatul esik

számban tenyésző fák, bokrok bőséges lehetőséget nyújtanak a madarak számára mindennapos tevékenységük során. Ezért ilyen környezetben a szabadvezetékek tartóoszlopai kevésbé értékes felületek, ezáltal jelentősen csökken az az idő, amíg az áramütés lehetősége a madarakat fenyegeti.

Ellenben azok a fajok, melyek fában szegényebb területeken élnek, ahol kevés a természetes üllő- és leshely, hajlamosabbak az oszlopok használatára, ezáltal jobban ki vannak téve az áramütés veszélyének. A nyílt gyepeken és szántókon, mezőgazdasági területen élő madárfajok között is számos viselkedésmód befolyásolja az áramütés kockázatát. Például a földön fészkelő és zsákmányoló, de repülve cserkésző ragadozók, mint a barnavagya vagy a hamvas rétihéja kevésbé vannak kitéve az áramütés veszélyének, szemben az ölyvekkel, melyek szintén a földön zsákmányolnak, de gyakran az elektromos vezetékek tartóoszlopairól indulnak vadászni, és esetleg azon is fogyasztják el

már 5 kV feszültségnél megégtek. Ilyenkor a szárny evezőtollai és a farktollak is vezetővé válhatnak, amely jelentősen lecsökkenti az áramütés szempontjából veszélyesnek számító távolságot a madár és az oszlop különböző potenciálon levő elemei között.

Áramütés által veszélyeztetett madárfajok

A különböző madárfajok változó mértékben hajlamosak az áramütést eredményező zárlat kialakítására. Általában azok a fajok, melyek többnyire erdővel vagy jelentősebb facsoportokkal borított tájakon élnek, ritkán esnek áldozatul ilyen módon. A nagy kiterjedésben és

– fényképek az oszlop fejszerkezetéről és a tetemekről (az űrlapon mintafotókkal is segítjük a bejelentőket a kellően informatív képek elkészítésében).

A helyszín azonosításához nem kell feltétlenül kézi GPS készülékkel rendelkeznie a megtalálóknak. Természetesen jó, ha adott ez a lehetőség, de megfelelő a mai mobiltelefonos GPS alkalmazásokkal felvett koordináta, lakott területen a település megnevezése mellett az utca és házszám megjelölés, külterületen esetleg egy Google Térkép-megjelenítés kimentett képe is – ezekből mind kinyerhetők a hatóságok és az áramszolgáltatók számára is nélkülözhetetlen koordináták. A lényeg, hogy az adatok alapján biztosan az adott oszlophoz, vezeték szakaszhoz juthassanak az érintettek. A megtalálás időpontja is fontos, ehhez a digitális fotó(k) mentési időpontja is plusz igazoló információt adhat, ha jól van beállítva a készülék, amivel az oszlop és tetem(ek) képét rögzíti.

Az áramütött madarak bejelentését szolgáló elektronikus űrlap elérhetőségei:

- MME honlapon: mme.hu > Természetvédelem > Természetvédelmi problémák > Madarak és vezetékek > Áramütött madarak bejelentése
- Az MME a lakossági bejelentő űrlapon beküldött adatokat rendszeres összesítésben juttatja el a hatósági feladatot ellátó megyei kormányhivatalokhoz (ezzel párhuzamosan pedig tájékoztató jelleggel az érintett nemzeti park-igazgatóságokhoz és áramszolgáltatókhoz is) azzal a kéréssel, hogy az információk alapján tegyenek lépéseket a bizonyítottan madarak elhullását okozó, különösen veszélyes vezeték szakaszok madárbarát átalakítására.

Köszönjük, hogy adatával ön is segíti a madarak áramütése elleni munkánkat!

Folytatása következik ...

Solt Szabolcs – Tóth Péter
– Horváth Márton –
Horváth Éva – Orbán Zoltán
és Vásony Petra

Gyöngybagoly akadémia I.

Hol fognak fészkelni a gyöngybaglyok 20 év múlva?

Madár-
védelem

Gyöngybagoly-
fókák oszlop-
ládában

AGYÖNGYBAGOLY azok közé a fajok közé tartozik, amelyek természetvédelmi megítélése némi fejtörést okozhat. Ennek az is az oka, hogy ez a madár az Európai Unió legtöbb biogeográfiai régiójában megtalálható, ráadásul nem csak emberkövető, de épületlakó is, így nem vált prioritásfajjává, és nem is kapott elegendő figyelmet a közösségi védelem szintjén. Mindennek pedig az lett a következménye, hogy a gyöngybaglyok helyzetét vagy felületesen ítéljük meg (pl. „ez egy nagyon alkalmazkodó faj, majd talál új költőhelyet, táplálkozóterületet”), vagy a fajjal többet foglalkozva rájövünk, hogy észrevétlenül, de gyülekeznek a sötét fellegek a gyöngybagoly feje fölött, és kevés a gyorsan bevezethető intézkedési lehetőség a tarsolyunkban.

A gyöngybagoly kapcsán Magyarországon legalább három jelentős, állományszintű veszélyforrás ismert,

a most induló háromrészes cikksorozat ezeket járja körül:

- a jelenlegi költőhelykínálat beszűkülése, átalakulása és az ezzel kapcsolatos ismerethiány;
- a gyorsforgalmi úthálózat és forgalom bővülése okozta növekvő elütés és elhullás;
- a nagyüzemi mezőgazdaság, a tájszerkezet-változás és a nagyléptékű zöldmezős beruházások miatt bekövetkező jelentős élőhelyvesztés, hangsúlyosan a vidéki kistelepülések biológiai sokféleségének ezzel is összefüggő csökkenése.

Mennyire rugalmas egy faj?

Egy madárfaj költőhelyfoglalási szokásainak ismerete a védelem szempontjából kulcsfontosságú tudást jelent. Bizonyos fajok meglehetősen jól jósolható módon választanak költőhelyet (pl. fekete gólya, cigányréce, erdei pacsirta). Más fajok

inkább képesek arra, hogy a különböző költőhelyek közül rugalmasan válogassanak. Ilyen alkalmazkodást látunk a gyöngybagolynál is, amely faodúban, löszfalban, híd alatt, szénabálákban és épületekben is költ. A kérdés azonban az, hogy milyen gyors és mekkora váltásokra képes egy faj az ember által diktált tájatalakulási átmokfutás közepette? Vajon a gyöngybagoly képes-e egy-két évtized alatt újratervezni költőhelyválasztási szokásait, vagy eljön az a pillanat, amikor ez a bagolyfaj végzetesen lemarad az alkalmazkodási küzdelemben?

A gyöngybagoly európai költése az ember előtti időkben

A gyöngybagoly európai alfajai a nyílt területek vadászai, kerülnek a zárt erdőseget, így feltételezhető, hogy a Kárpát-medencei állomány annak megfelelően alakult a Pleisztocén korban (2,5 millió évvel

ezelőttől 11700 évig), hogy a különböző eljegesedési és felmelegedési események hatására mennyire nyílt fel vagy erdősdött vissza hazánk területe.

A Holocén kori (ez a legutolsó földtörténeti időszak – a jelenkor, 11700 évvel ezelőttől napjainkig) Kárpát-medencében feltételezhetően a ligetes szerkezetű, erdősztyepp típusú élőhelyek odvas fáiban, természetes partszakadások üregeiben fészkelhetett. Hazánk területének egyharmadát, a Nagyalföldet pedig teljes egészében erdősztyepp

© Klein Ákos

növényzet borítaná, ha több ezer éve nem folya olyan emberi tevékenység, amely jelentősen átalakította az eredeti vegetációt. Emiatt azonban az egykori nyílt, erdős növényzetből a középkor végére már csak töredékek maradtak meg, mára pedig alig 5000 hektár.

Épületek és épületlakóvá váló fajok

Robusztus kőépületek és erődítmények nagy számban az ókor (i.e. 3500-i.sz. 476) kései római korszakában kezdtek elterjedni Pannónia, vagyis a mai Dunántúl területén. Az i.sz. III. században váltak általánossá a cölöperődítmények helyébe lépő kőerődök és őrtornyok. Az erődök saroktornyainak 2-3 méterrel elérő falvastagsága feltételezi, hogy a tornyok magassága elérte a gyöngybaglyok által Európában biztonságosnak érzett 4-5 méteres költési magasságot. Vagyis a római korban nem kizárt, hogy a gyöngy-

Embernyi üreg egy kőrisfában, az alján gyöngybagolyköltés jeleivel. A rendszeres koronafosztás („pollarding”) a faegyedet életben hagyta, de ágfá haszonvételehhez juttatta a földhasználókat, így fennmaradhattak több száz éves törzsű fák

© Klein Ákos

bagoly társbérlekként feltűnt Pannónia védműveiben. A régészeti ásatásokból ugyanakkor nem ismertek sem gyöngybagolytelek (pl. egy várombolásnál romok által betemetett gyöngybagoly család), sem pedig nagy tömegben felhalmozódott kismélységek csontok, amelyek arra utalnak, hogy az épület valamely szegletében költés történt volna.

A honfoglalást követően a XI-XII. századtól elterjedő Árpád-kori templomok már a ma ismert módon biztosan otthont nyújtottak padlásukon és tornyaikban épületlakó állatoknak. Ugyanígy a mezőgazdasági terménytárolók, magtárak, malmok, csűrök, várak és kastélyok úgy kínáltak alternatív költőhelyet, ahogy az erdőállomány – itt kifejezetten a mozaikos, tehát nem összefüggően zárt erdősztyepp vegetációra gondoljunk – zsugorodott. A honfoglalás kori kb. 40%-os erdősztyepp Mária Terézia uralkodásának idejére (1780-as évek) 30%-ra csökkent, míg a mélypontot a trianoni békeszerződést (1920) követő 11% körüli erdősztyepp jelentette.

A fenti folyamatokat leegyszerű-

sítve úgy foglalhatjuk össze, hogy amint az alkalmas, nagy odvakat és üregeket kihordó koros fákat tartalmazó erdősztyepp- és patakparti puhafaligeteket megfogyatkoztak, úgy szaporodtak a tájban a magas emberi építmények, amelyek költőhelyváltást tettek lehetővé a gyöngybagolyoknak.

A gyöngybagolyvédelem elmúlt öt évtizede

Körülbelül az 1980-as évekig a folyamat meg is állapodott ezen a szinten. A gyöngybagoly a falvak és a kisebb városok (pl. Monor, Cegléd) templomtornyainak rendszeres költőfaja lett, sok esetben akár több pár is költött ugyanazon település arra alkalmas épületeiben. A történet madárvédelmi részét inentől jobban ismert; számos írás feldolgozta, hogy mi tette indokolttá a cselekvő gyöngybagolyvédelmet Magyarországon. Röviden felsorolva, a harangok motorizálása, a rendszer-váltást követő egyházi infrastruktúra felújítása, az Európai Unió által nyújtott pályázatok és a nyugat-európai pedantéria nem kellően

Gyöngybagoly -
köpetek kikor-
hadt öreg fűzfá-
ban. Ma már rit-
kán fellelt
költőhely
Magyarországon,
Angliában azon-
ban még sokkal
több a védett
matuzsálemkorú
fa és fásor
Jobbra: Mozaikos
erdősztyepp
vegetáció
Balatonakalinnál.
A mai fás legelők
idezik legjobban
azt a tájképet,
amely a gyöngy-
baglyok települé-
sek előtti költő-
helyeül
szolgálhatott

© Varga Anna

körültekintő leutánzása mind azt tette szükségessé, hogy a gyöngybaglyok addigi szabad épületbejutását költőláda-kihelyezésekkel és épület-újramegnyitásokkal valahogyan biztosítani lehessen.

Mit hoz a jövő?

Az 1970-es évektől máig eltelt közel 50 év, és azon vesszük észre magunkat, hogy ha nem figyelünk, a gyöngybaglyok az eddig használt templomokból is továbbállhatnak. De miért, és hova? Az első jelenség, amely bizonyosan kedvezőtlenül érinti az épületlakó védett állatfajokat, a templomtornyok nem kellő körültekintéssel történő felújítása. Számos templomtornyot a Darányi Ignác Terv segítségével újítottak fel, amely stratégiai célként tűzte ki az élővilág sokféleségének fenntartását, a természeti értékek védelmét és helyreállítását. A tapasztalatok szerint a sokmilliósi beruházások során kevés esetben terjedt ki a figyelem arra, hogy pár tízezer forintból költőládát, vagy alternatív denevérszállást telepítsenek.

A templomtornyokat érintő, néhány évtizede elharapózó díszkivilágítási láz inkább a sok szempontból még a baglyoknál is érzékenyebb

Az épületfelújítások során nagyon kevés esetben gondolnak az épületlakó állatfajok védelmére. Az elszaporodó parlagi galambok miatt a fokozottan védett fajok sem szívesen látott vendégek többé
Jobbra: A fátlan pusztai tájban (Kiskunság) kiváló táplálkozó területek vannak, de kevés a költőhely. Gémeskút-villába kihelyezett hagyományos gyöngybaglyóláda
Lent: 2002. júliusában ellenőrzött oszlopláda Csátalja közelében. Gyöngybagoly repül ki a ládából

denevérek napi ritmusát, vadászati szokásait befolyásolja kedvezőtlenül. A hírközlési szolgáltatók felismerése, hogy a települések közepén elhelyezkedő magas templomtornyokba mobiltelefon-átjátszó antennák, bázisállomások, internetsugárzó egységek telepíthetők, egy újabb zavarás és bonyodalom az épületlakó állatok számára.

Összességében annyi hatás és elvárás érvényesül ma már egy templomtornyban, hogy olyan régiókban, ahol nincs erősen kiépített gyöngybagolyvédelmi hálózat, az egyházi épületek megszűnnek költőhelyül szolgálni. Ezt a folyamatot természetesen nem szabad annyiba hagyni, hiszen évezredek ökológiai szokásjogról és természetvédelmi kötelességről is beszélünk. Ezzel párhuzamosan viszont növelnünk kell az alternatív költőhelyek típusválasztékát és mennyiségét, függetlenül attól, hogy a templomokért folyó küzdelem sikerrel jár-e majd, vagy sem.

Oszlopládák

Az egyik ilyen, országosan egyre ismertebb módszer az oszlopládák kihelyezése lehet. Ennek lényege, hogy egy minimum 4 méter magas oszlop tetejére egy egylakásos, galambdúcszerű, az időjárásnak ellenálló ládát erősítünk, és azt forgalmas utaktól és vezetékektől biztonságos távolságban (legalább 1 km-re), lehetőleg jó táplálkozóterület közelébe helyezzük ki.

Ezt a módszert a '90-es években már alkalmazták malajziai olajpálma-ültetvényeken, majd a módszert átvették több országban, így az Egyesült Királyságban, az Amerikai Egyesült Államokban vagy éppen Izraelben. Magyarországon az első ilyen oszlopra szerelt ládák 2000-ben kerültek ki Dél-Bács-Kiskun megyébe a Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány kísérleteként, és a mintegy 10 láda mindegyikében éveken keresztül folyt gyöngybagoly-, időnként vörösvércse-költés.

A gyöngybaglyok számára épülettől függetlenül alkalmazható, kültéri költőhelyteremtő módszer alapos mérlegelést igényel, mivel költséges és munkaigényes. Elsősorban olyan területekre érdemes kihelyezni oszlopládákat, ahol kevés a megfelelő épület, de jók a táplálkozóterületek. A hazai tapasztalatok azt mutatják, hogy egymástól távoli megyékben (Bács-Kiskun, Zala, Hajdú-Bihar megyék) alkalmazva is nagyon jó eredménnyel foglalták el gyöngybaglyok (illetve egyéb védett fajok, mint a vörös vércse) az oszlopládákat. A módszer előnyei:

- a megfelelő táplálkozóterület közepére helyezhető ki;
- nem függ épületkezelőktől és épületfelújításoktól;
- nyest ellen levédhetőek az oszlopok (fém gallér);
- egyszerű és gyors ellenőrizhetőség;
- nagyobb sűrűségben alkalmazható mezőgazdasági kártevő gyérítésre pockos területeken, lucernatáblákon;

- magánterületre állítva szavatolható a költés biztonsága;
 - forgalmas utaktól és veszélyes légvezetékektől távol elhelyezhető.
- A módszer hátrányai:
- magas anyagköltség (a láda és az oszlop együtt drágább, mint egy épületbe kihelyezett deszkaláda);
 - a felállítás szervezést és több embert igényel;
 - a legmegfelelőbb betongyámos faoszlop drága és nehéz);
 - tőzeget, laza talajt nehéz stabilan oszlopot állítani;
 - ellenőrzésnél a megközelítés nehéz lehet (esős időben terepjáró kellhet).

Az oszlopládákat nagyon jó minőségű, időjárásálló anyagokból kell elkészíteni, hogy sok évig ellenálljanak a környezeti viszontagságoknak. Ugyanakkor könnyűnek is kell lenniük, hogy az oszlopot szeles, viharos időben ne terhelje túl a kilengő tömeg. Legjobb 8-10 mm vastag rétegelt lemezt használni, abból is olyat, ami kültéri ragasztóval készült. Tapasztalataink szerint az OSB lap is sokáig bírja. A tetőt érdemes kátrányos zsindelemmel fedni, és az oldalakon jól túllógatni. Ne fessük a ládát sötétre, mert nyári melegben a sötét szín elnyeli a meleget, ami a fiókákat megviseli. Válasszunk világosszürke vagy égszínké festéket. Mindenképpen alaposan impregnáljuk a ládát kívül-belül lenolajjal vagy olyan fakezelő szerrel, amely

Lábazon álló költőláda baglyoknak Angliában

a madarakra sem káros és UV álló (pl. Biopin festékcsalád). A faoszlopot azért érdemes betongyámra csavarozni, mert ekkor nem kell attól tartani, hogy az oszlop talajjal érintkező része elkorhad, és a láda súlyától vagy ellenőrzéskor kidől. Sok esetben lehet ilyen gyámoikat, akár kint felejtett, vezetékeiktől megfosztott régi oszlopokat is találni, amelyeket kihasználhatunk, megspórolva az oszlopállítás nehézségeit. (Figyelem! Az áramszolgáltató az üzemen kívül helyezett oszlopokat elvileg köteles begyűjteni. Ezt kalkuláljuk be, amikor ládát rakunk az egyik ilyen vezeték nélküli oszlopra.) A láda keletre vagy délre tájolt röpnílása minimum 4 m magas legyen, de ennél sokkal magasabbra, 6 m fölé már szükségtelen ládát rakni. Az oszlop anyaga lehet akár (ezt korhadástűrése miatt akár földbe is áshatjuk, ilyenkor a 4-5 m-es föld feletti részt legalább 1-1,5 méter mélyen leásott rész tartsa meg), de az ellenálló vörösfenyő szintén jó választás.

Az oszlopot mindenképpen kérgezzük le! A földtől 2 m magasban helyezünk fel legalább 1 m szélességben bádog- vagy műanyag gallért, hogy a szőrme ragadozók feljutását megakadályozzuk. További óvintézkedésként az oszlopot a környékbeli fáktól ugrástávolságnál messzebbre kell felállítani. Gondoljunk előre, és olyan helyre helyezzük ki

a ládát, amit májustól augusztusig jó eséllyel meg tudunk közelíteni létrával. Oszlopláda-állításnál a ládát (és a betongyámot az oszlopra) még a földön szereljük rá az oszlopra, és a véglegesre szerelt ládás oszlopot kötelekkel húzzuk fel. A már felállított oszlopra utólag felszerelni a ládát sokkal nehezebb és veszélyesebb, nagyon alapos előkészítést és pontos kivitelezést igényel. Az ilyen kihelyezés többszemélyes munka, és nem árt, ha a csapatban van alpin technikákat jól ismerő, képesítéssel bíró mászóember is, megfelelő védőfelszereléssel.

Hogy a módszer mennyire időálló, arról egy 2012-ben kihelyezett oszloppáros árulkodik: a talaj tőzegetes árterület, minden tavasszal sokáig áll vízben. A ládák nem túl vastag vörösfenyő oszlopokra lettek kihelyezve, az oszlopok közvetlenül a talajba kerültek. A ládákon még nem volt zsindelem tetőfedés. Így is mind az OSB-, mind a rétegeltlemez-láda 6 éve folyamatosan, még a 2018-as ellenőrzés során is jó költőhelyként szolgált. A hat év alatt 7 gyöngybagoly- és egy vörösvércse-költést találtunk a két ládában. Az azóta körültekintőbben elkészített, alaposabban felületkezelt ládák 10-15 évet biztosan kibírnak a kültéren.

Folytatása következik...

Klein Ákos

Miért ne etessük a vízimadarakat?

Madárbarát

© Orbán Zoltán felvételei

NEM TUDHATJUK, milyen időjárást hoz 2018/2019 tele, de a meglepetések elkerülése érdekében érdemes az évszaknak megfelelő tartós, kemény fagyokra és hóra számítani. Ez pedig óriási kockázatot jelent a tavak és folyók strandjain, sétányain egész nyáron etetett hattyúk, récék, szárcsák és vízityúkok számára. Ezért időszerű még most, a kellemes időjárású kora őszi időszakban beszélni a vízimadarak felesleges etetésének veszélyeiről annak érdekében, hogy legyen esélyük rendszerben elvonulniuk.

Ahhoz, hogy megértsük, miért és milyen problémákat okoz a vízimadarak etetése, mindenekelőtt ennek a madárcsoportnak az életmódjával, és az ebből eredő legfontosabb túlélési szabállyal kell tisztában lennünk.

Az etetés kapcsán leggyakrabban érintett hattyúk, récék és ludak

alapvetően, a szárcsák és a vízityúkok részben növényevők: alacsony energia- és magas rosttartalmú leveleket, hajtásokat és magvakat csipegetnek a vízben, illetve a gyepeken, szántókon legelészve. Veszélyessége mellett a nyári etetés azért is teljesen felesleges és értelmetlen, mivel ilyenkor minden vízimadár korlátlanul talál magának mind növényi, mind állati eredetű élelmet, ezért sincsenek rászorulva az emberi „segítségre”.

A víz számukra elsődlegesen nem is táplálkozóterületként fontos, hanem a szörmsz szárazföldi ragadozóktól védett pihenő-, fürdő-, éjszakai- és fészkelőhelyként. Ebből következik a vízmadárfajok számára alapvető és áthághatatlan túlélési szabály, mely szerint a közeledő tél elől fagy- és hómentes területekre kell repülniük. Amelyik állat ezt megszegi, és helyben marad, az elpusztul. Próbálkozó egyedek természetesen a vadon

A vízimadarak etetése télen tömegesen sodorja veszélybe a madarakat
Lent: Tiltótábla a fővárosi Városligeti-tónál

élő állományokban is mindig előfordulnak – ezek azok a madarak, melyek reggelre belefagynak az éjszakai vízbe vagy a csőrük összefagy, és így napok alatt éhen pusztulva nem tudják rossz, sikertelen viselkedési stratégiájukat átörökíteni az utódaiknak. Ezért egy életképes vízimadár populáció

óban az ilyen próbálkozó, „öngyilkos” egyedek aránya mindig alacsony.

Kikapcsolja a túlélési viselkedést

A nemzetközi és a hazai tapasztalatok egyaránt azt mutatják, hogy etetés hatására a vízimadarak

viselkedése napok, hetek alatt alapvetően változik meg. A madarak jelentős részben felhagynak a természetes táplálkozással, a szárazföldi legelés helyét az etetőhely vízben úszkálva várják, jelenlétükkel egyben etetésre is buzdítva az

Szomorú és természetellenes látvány, amint az etetéstől ellustult bütykös hattyúk eleséért kuncsrogognak a nyári Balatonon

embereket. Még ennél is nagyobb gond, hogy a folyamatos etetés hatására a hattyúk, a récék, a szárcsák és társaik ősszel nem vonulnak el, hiszen az emberek továbbra is, sőt, egyre nagyobb aktivitással etetik őket. A vonulásuk során

A növényevő vízimadarak (énekes hattyúk és vadludak Dániában) dolga, hogy a hómentes gyepeken és szántókon legelésszenek

a terület felett átrepülő vízimadarak, látva az etetőkön nyüzsgő fajtársakat, leszállnak. A tél közeledtével a mind több és több „szegény, éhes madár” látványa növeli az emberek etetési aktivitását, sőt, helyi szabadidős tevékenységgé, öngerjesztő folyamattá válik, folyamatosan fenntartva és mélyítve a problémát.

kihasználó „élelmes” vállalkozók kacsabetető automatákat helyeznek ki, ami nem csak a pénzünket nyeli el, de feleslegesen tömi rossz minőségű, értéktelen ballasztal a madarakat. És ezzel el is jutottunk a probléma másik, még ennél is súlyosabb vetületéhez!

Hiánybetegségeket okoz

A vízimadarak etetése ugyanis messze nem a számukra élettanilag megfelelőbb (de ismételt hangúlyozzuk, hogy felesleges!) zöld növényi részekkel és magvakkal, hanem szinte kizárólag kenyérral és hasonlókval történik. Figyelembe véve az előző fejezetben leírtakat, miszerint az etetőhelyek elkényelmesedő vízimadarái gyorsan és szinte teljes egészében felhagynak a természetes táplálkozással, könnyű belátni, hogy a heteken, hónapokon át (sok madár esetében éveken keresztül) fogyasztott, egyoldalú péksütemény-diéta milyen egészségügyi kockázatot jelent. Különösen a fiókák számára!

Az érintett vízimadárfajok fiataljai ugyanis többnyire öneltatók, azaz nem a szüleik etetik őket, hanem a felnőtteket követve és utánozva maguk szedegetik össze a táplálékot. Természetes körülmények között a fiókák azt látják, hogy a szülők és a fajtársak kilábalnak a partra legelészni, illetve a vízben keresgélve csipegetik a hínárt, a moszatokat, a békalencsét. Ez a növényi táplálék pont annyi energiát, vitamint, ásványi anyagot, rostot és nyomelemet tartalmaz,

Etetőhelyen felnevelkedett azévi bütykös hattyú-fiatalk (ok) az egyoldalú kenyér-diéta miatt angyalszárny betegségben szenved(nek), és röpképtelensége(ük) miatt pusztulásra van(nak) ítélve

© Lukács Katalin

ami a növekedés üteméhez igazodva megfelelő csont- és tollnövekedést eredményez.

A strandok, vízparti sétányok közelébe települő, elkényelmesedett madárszülők azonban a fiókáikat is az etetőhelyre vezetik. Itt a fiatalok a természetes táplálékkeresés helyett nem csak a természetellenes koldulást tanulják meg, de maguk is egyoldalúan, és ami még ennél is nagyobb gondot okoz, túl magas energiabevittel kezdenek táplálkozni. Mégpedig abban a kritikus időszakban, amikor fejlődő szervezetüknek a lehető legtermészetesebb, legkiegyensúlyozottabb táplálékra lenne szüksége ahhoz, hogy testük a repüléshez nélkülözhetetlen módon növekedhessen. Ennek hatására a szervezet gyorsabban építi fel a különböző szöveteket, miközben ehhez, az egyoldalú táplálkozás miatt, hiányzik a megfelelő mennyiségű kalcium és egyéb „építőanyag” – például a csontokhoz és az ízületekhez. A kenyérdiéta okozta egyik jellegzetes hiánybetegségnek önálló neve is van. A torz csont- és tollnövekedést okozó angyalszárny-betegség gyakori és súlyos tüneteként a madarak nem is képesek repülni, és ez az életveszélyes elváltozás a kialakulását követően alig vagy egyáltalán nem visszafordítható.

Alkalmatlan helyekre vonz madártömegeket

A vízimadarak életmódjából, táplálkozásából eredő egyik viselkedési sajátosság a ragadozók ellen is védelmet nyújtó csapatképződés. Az átrepülő vízimadár-csapatok számára, különösen a vonulási és a telelési időszakban, a fajtársak, a rokonság látványa a vizen, a gyepeken és szántókon azt jelzi, hogy van élelem és a hely is biztonságos, ezért előszeretettel csatlakoznak a többiekhez. Az etetőhelyek éppen ezért vizuális csapdaként is működnek, így a madarakat egészen kis területű, azokat természetes úton táplálékkal ellátni képtelen, fészkek építésre, költésre és fiókanevelésre teljesen alkalmatlan vízfoltokra, parki tavacskákra, medencékbe, szökőkutakba is odacsalogtatják.

Ezek közelében nagy a kockázata annak, hogy a túlélő madarak tavasszal veszélyes helyekre, pél-

© Orbán Zoltán felvételei

dául épületek lapostetejére, erkélyére építik fészkeiket (Madártávlat 2012/tavaszi, 32-35. oldal), ahol fiókáik éhen pusztulnak, vagy leugorva agyonütik magukat, az elütésveszélyről nem is beszélve. Hattyúk esetében a veszély elsősorban az embereket fenyegetheti, ha a madarak túl kicsi vízfelületen kezdenek költöni, és fészkelőhelyüket védve megtámadják a parton sétáló, vízi sportokat űző és fürdőző embereket.

Környezetszennyező

Az etetőhelyen nap, mint nap kiszórt kenyér, chips és egyéb szerves anyag mennyisége éves viszonylatban kis területen is több tonna (!) lehet. Ehhez adódik a madarak mesterségesen és tartósan fenntartott túlsúlyfolsága, melynek következtében a vizek szervesanyag-terhelése tovább nő, a víz minősége pedig romlik. Ez a hatás annál erőteljesebb, minél kisebb az érintett vízfelület, azaz a probléma különösen

a települési parkok, belső kerületek tavacskaínál, holtágainál, csatornáinál jelentkeznek.

További probléma, hogy a rengeteg el nem fogyasztott élelem (plusz a betegségben elhullott madarak tetemei) a területre vonzzák a pat-

Az etetőhelyek befagyó vize egyre kevésbé alkalmas a túlélésre, a megváltozott viselkedésű madarak azonban öngyilkos módon továbbra sem vonulnak el
Lent: Egy ismeretleb és látogatottabb etetőhelyen naponta mázsányinál is több kenyér és egyéb eleség kerül a vízbe és a partra!

kányokat is, melyek a tavak és folyók partjába járatokat ásva, helyben szaporodni is tudnak, miközben a gátak állékonyságát is veszélyesen rontják. Az ellenük történő, az adóforintjainkból befolyó közpénzből finanszírozott védekezés nem csak drága, de a vérszélességet okozó szer ránk, emberekre nézve is veszélyes.

A kenyérral szemben a vízimadarak egészségére nem ártalmas eleségek: a szemes kukorica, napraforgó és búza, a mirelit zöldség, mázsza- és tonnaszám a vízbe és a vízpartra szórva ugyancsak környezetszennyező, ráadásul további természetvédelmi problémákat is generál. Ezek természetesen ugyanis azokon az agrárterületeken történik, melyek madárvilága a nagyüzemi módszerek miatt világszerte összeomlóban van. Azaz a nagytestű vízimadarak teljesen felesleges és veszélyes etetése generálta lakossági túlfogyasztás, és ennek kielégítése tovább rontja a mezőgazdasági területek védett és fokozottan védett állat- és növényfajainak helyzetét is.

Rontja a madarak társadalmi megítélését

Mivel a vízimadár-etetés egyik súlypontja nyárra esik, amikor a pihenni vágyó emberek tömegesen keresik fel a strandokat, a madarak helyi állománynövekedése az ember-madár konfliktushelyzetek növekedését okozza. Ugyanis azok is kénytelenek elviselni a mások nemtörődömsége miatt bekövetkező áldatlan állapotokat, akik nem etetik a madarakat. A parton sétálóknak hatalmas, nedves ürülékcsomókat kell kerülniük és ügyelniük kell kisgyerekeikre, kisebb testű kutyáikra is, akikkel agresszívek lehetnek a parton kunyeráló hattyúk. A madarak tömeges jelenléte zavarja a horgászokat is, mert megesszik a vízbe szórt halcsalát, miközben rendszeresen horogra is akadnak és elszakítják a felszerelést. Arról nem is beszélve, hogy a fészkek, majd a fiókáikat védő, hatalmas termetű, erős és agresszív hattyúk az úszókra, a vízben tartózkodó emberekre közvetlen életveszélyt jelenthetnek!

Agresszió, sérülések, fertőző betegségek

Az etetőhelyeken a vízimadarak erős csoportképző viselkedésének egyik elkerülhetetlen hatásaként jelentős mértékben nő az állatok között az élelemért folytatott agresszió, különösen a fagyban mindinkább beszűkülő lélekekben (lihogókban). Eközben a viaskodó állatok óhatatlanul megsérülnek, ami a tél szélsőséges időjárási körülményei között tovább rontja túlélési esélyüket.

Az etetés által partközébe szokatott madarak számára különösen a nyári időszakban jelent tömeges problémát a horgászat. A sekélyebb parti vizekben ugyanis már elérik a felcsalított horgokat, amit a veszélyről mit sem tudva lenyelnek, majd miközben elrepülnek, elúsznak, a megfeszülő és elszakadó zsinór a horgot mélyen a madár

csőrébe, nyelőcsövébe vagy gyomrába akasztja. Ezek a horgot nyelt hattyúk, récék, szárcsák sokszor hosszú horgász szerelékét húznak maguk után, melynél fogva repülés közben ágakra, elektromos vezetékekre felakadva pusztulhatnak el. Segíteni rajtuk egyedül a befogásukat követően, gyakran műtétí úton lehet csak.

A vízimadarak etetőhelyein jelentkező túlsúlyfolság, az állatok közötti megnövekedett agresszió, az ürüléküktől és az elhullottak egyre gyarapodó tetemeitől mind szennyezettebbé váló víz ideális helyzetet teremt a fertőző betegségek terjedéséhez is. Ezek egyik legveszélyesebbike a haszonállat baromfikat százezres nagyságrendben elpusztító (vagy a betegség kockázata miatt elpusztítandó), és akár a mi egészségünket is veszélyeztető, világméretű járványokat okozó

madárinfluenza. Ennek vírusa a madarak testváladékaival (nyál, ürülék) és tetemeivel egyaránt terjed, és a téli körülmények között heteken át fertőzőképes marad. A kór legfontosabb terjesztői pedig éppen a vonuló vízimadarak (az énekesmadár-etetőket látogató fajok nem hordozók, fertőződéskor esetén órák alatt annyira legyengülnek, hogy nem terjesztik a betegséget).

Ránk is veszélyes lehet

A vízimadarak etetése közben a balesetveszély is jelentős, különösen a téli időszakban. Tapasztalatok szerint ugyanis a nyüzsgő madarak békésnek tűnő látványa az etető felnőtteket és gyerekeket is a jégre is csábítja. Ez a beszakadásveszély miatt nem csak életveszélyes, de a kijelölt korcsolyázóhelyek kivételével tilos is. A jégbe fagyott madarak

mentése különösen nagy kockázatot jelent, amit azoknak (pl. tűzoltók) kell viselniük, akik mások felelőtlensége miatt kénytelenek a jégre menni és azt feltörve az életüket kockáztatni.

A vízimadár-etetés kapcsán meg kell említeni ennek humán egészségügyi kockázatát is. A vadon élő állatok és az emberek ilyen nagyságrendű és ennyire testközeli érintkezése nem általános, ezért is különösen veszélyes. Az egyik legfontosabb veszélyforrást a normál esetben csak madarakat megbetegítő madárinfluenza jelenti. Ezt az állatbetegséget többnyire

Fent: és lent: Az állatról emberre terjedő zoonózisok különösen a hideg, téli időben gyakran betegeskedő, legyengült immunrendszerű gyerekeket és időseket fenyegetik
Balra: Ez a szárcsa egy elhullott fiatal bütykös hattyú fertőzésveszélyes tetemén pihen és tollász-kodik

az egészségügyi előírásokat lazán kezelő Ázsiában kapiják el a túlsúlyolt baromfitelepeken dolgozó munkások. A járványügyi szakemberek legnagyobb félelme, hogy a madár- és az emberinfluenza kórokozóit egyaránt hordozó beteg embereket és állatokat a két törzs mutálódik, és így útjára indul egy „szupervírus” okozta világméretű járvány. Ezért a madárinfluenza elleni védekezés egyik legfontosabb eleme, hogy a lakosság ne lehetőleg kerüljön közvetlen fizikai kapcsolatba vízimadarakkal. Normál körülmények között ez nem is lenne probléma, hiszen a vízimadár-fajok élettere és az emberek lakóhelye különböző. Csakhogy a vízimadár-etetés ezt a természetes elszigeteltséget és védelmet alapvetően, ráadásul a legrosszabb őszi és téli időszakban teszi semmissé!

Miközben 2016/2017 tele az elmúlt évek legjelentősebb madárinfluenza-járványát hozta Európában és Magyarországon, az emberek a médiában elhangzó híradások ellenére képesek voltak néhány éves kisgyerekekkel is a legfőbb hordozóknak minősülő hattyúk, récék és szárcsák gyakran százas tömegei közé menni, és ott kézből etetni a madarakat. Eközben abban a sárban és azon a jégen csúszkáltak, a gyerekek estek-keltek, ahova madarak százai ürítették heteken, hónapokon át vírusterjesztő ürüléküket, és ahol az elhullottak tetemei bomlottak. Ezeken az etetőhelyeken gyakran látni, hogy különösen a gyerekek a chipses zacskóból kivett vagy a friss kenyérből tört egyik falatot a madarak csőrébe adják, majd a következőt ugyan azzal a kezükkel a saját szájukba veszik. Ezzel a mozdulatsorral, a madarak nyálával is érintkezve, tovább növelik a megfertőződés veszélyét.

Ennyi bajba jutott vízimadarat menteni fizikailag képtelenség

© Orbán Zoltán

A mentés nehézségei

A madarakat kedvelő, jó szándékú emberek számára természetesnek tűnik, hogy a bajba került állatokon segíteni kell. A vadon élő fajok esetében ez a kérdés azonban sokkal kevésbé magától értetődő, mint a háziállatoknál. Míg utóbbiak a civilizáció „teremtényei”, melyek léte alapvetően tőlünk, a mi gondozásunktól függ, a vadállatok életét és fennmaradását a természeti törvényekhez alkalmazkodás képessége és ennek hatékonysága biztosítja. Mivel ezt mi nem tudjuk megtanítani a vadállatoknak, különösen nem a fiókáknak és a kölyköknek, a feleslegesen és rosszul végrehajtott „segítség” több kárt, mint hasznot okoz.

Miközben egy-két sérült vagy beteg madár esetében reális esély van a megfelelő beavatkozásra, a vízimadár etetőhelyeken, ezek eddig megismert élettani hatásai és „működése” miatt, ez szinte lehetetlen, mert:

- többnyire sok, akár százas nagyságrendű és nagytestű madarat érint;
- ezek csak a leromlás végső stádiumában válnak röpképtelenné, azaz befogásuk (a hattyúk kivételével) nem megoldható;
- a madárinfluenza kockázata miatt a mentett vízimadarakat karantén jellegű elhelyezésben kell helyezni;
- tartásukhoz nagyméretű medencével rendelkező karanténszállásra van szükség (ilyenek azonban nem léteznek), ahol a mada-

rak úszni, fürdeni tudnak – ennek hiányában ugyanis nem ápolják megfelelően a tollazatukat, így elengedésüket követően a vízre ülő madarak tolla átázik, és a madarak megfulladnak; – áttelepítésük sem megoldás, mert a madarakat az etetőhely csábítása szinte azonnal visszatérésre készíti.

Letölthető plakáttal is segítünk

Bár az MME nem hatóság, ezért sem jogköre, sem pedig kapacitása nincs arra, hogy az érintett önkormányzatokat felderítse, és meggyőzze ezeket a vízimadarak etetése okozta problémákról, ez nem azt jelenti, hogy nem teszünk semmit, sőt!

A madarak védelme és az emberek segítése érdekében kidolgoztuk a most is olvasott tájékoztató anyagot, amit a lehető legtöbb csatornán terjesztünk. Ennek keretében évente kétszer sajtóközleményt, honlap- és Facebook-felhívást is kiadunk, egyet ősszel és egyet nyáron, így a televíziós- és rádiócsatornákon, újságokon és az interneten keresztül sok millió emberhez el is juttatjuk az információt.

Ezt követően tervezettünk egy B2-es méretű, az MME honlapjáról szabadon letölthető, kinyomtatható és a területkezelő engedélyével kihelyezhető plakátot is, amivel a velünk együttműködő madárbarátok a potenciális etetőhelyeken tájékoztathatják a lakosságot arról, hogy amit tesznek az miért rossz.

A vízimadarak ugyanis nem valamiféle elháríthatatlan vagy különleges időjárási esemény, hanem a felelőtlen emberek miatt kerülnek tömegesen bajba. Téli túlélésüket

A B2-es méretű tájékoztató plakát az MME honlapjáról tölthető le a vízimadár etetéssel foglalkozó menüpontból (cím az alsó bannersávban)

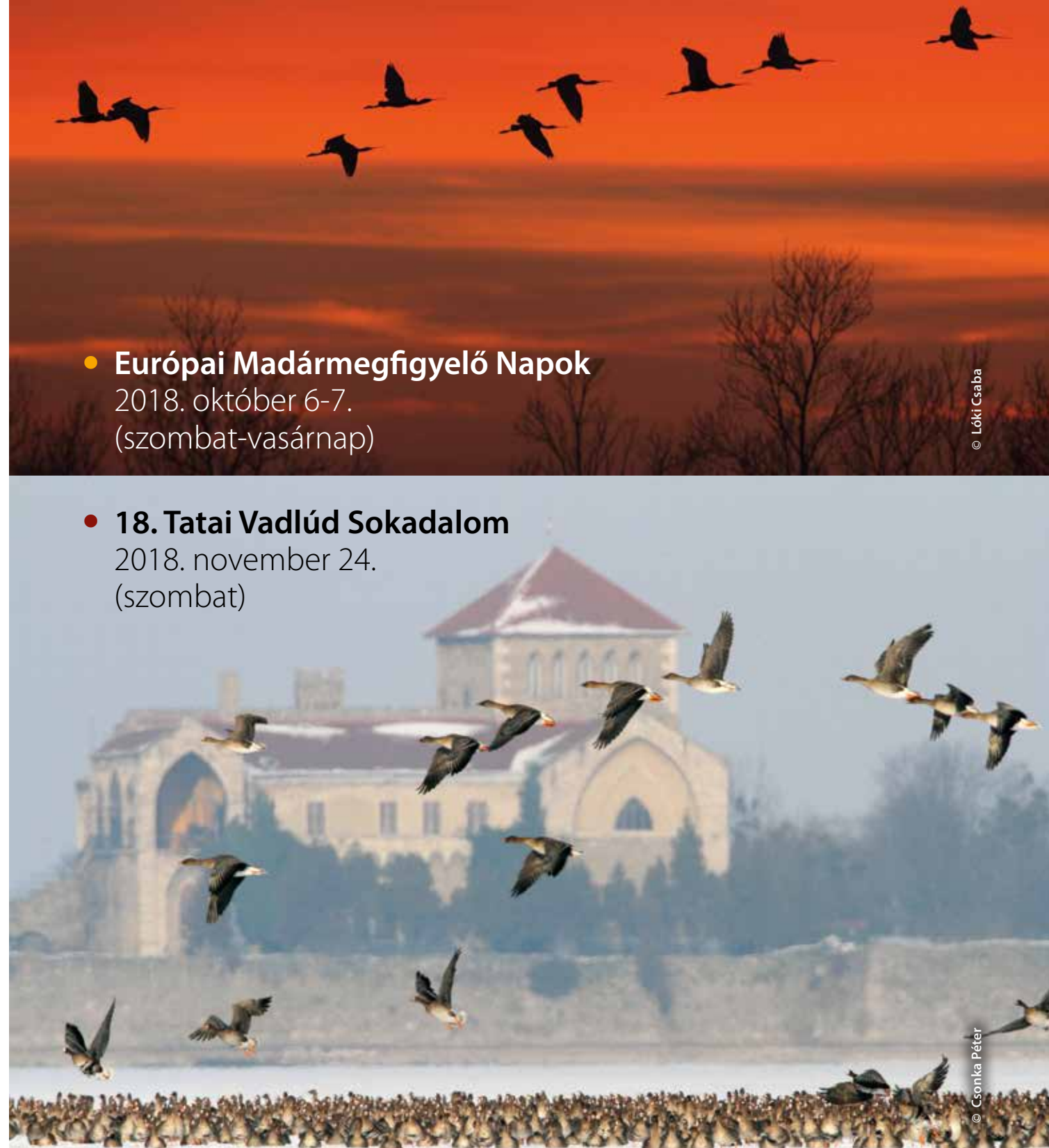
egyedül az szavatolja, ha hagyjuk őket az ösztöneikre hallgatva időben fagy- és hómentes területre vonulni. Látna teljesen felesleges etetésük veszélyeit, valóban olyan nehéz mellőzni ezt és tiszteletben tartva őket, csendes szemlélőként „csak” megfigyelni őket? Köszönjük!

Orbán Zoltán

Csatlakozzon Ön is őszi madarász programjainkhoz!

- **Európai Madármegfigyelő Napok**
2018. október 6-7.
(szombat-vasárnap)

- **18. Tatai Vadlúd Sokadalom**
2018. november 24.
(szombat)

© Lóki Csaba

© Csonka Péter

Részletek a www.mme.hu honlap kezdőoldalán, a kiemelt hírek között olvashatók a rendezvény előtt egy-két héttel

Érdekes madárfészkelések

Madártani
tájékoztató

© Schwartz Vince

Házi rozsdafarkú fiókákat etető füstifecskek

Dunabogdányban, a József Attila utca egyik családi házának verandáján régóta fészkelnek füstifecskek. 2018-ban egy későn érkező fecskepár új fészket épített, attól négy méterre található korábbi fészükben pedig egy házirozsdafarkú-pár költött, melynek fiókái június utolsó napjaiban hagyták el a fészket. Június második felében a fecskepár és a rozsdafarkúak fészkeiben is egyaránt négy fióka volt. A fecskék június második felében a saját fiókáik mellett a rozsdafarkú-pár fiókáit is napokon keresztül etették, majd pár nap rövid szünetet követően – amikor a rozsdafarkú fiókák már teljesen tollasak voltak – még két alkalommal sikerült megfigyelni hasonló «átetést». Eközben a rozsdafarkúak szorgalmasan etették a saját fiókáikat, a fecskéfiókákkal nem foglalkoztak. Bár a fecskepár érkezésekor a hím rozsdafarkú agresszívan viselkedett velük szemben, ez a viselkedés pár napon belül megszűnt és a kotlás, illetve a fióka-nevelés időszakában a rozsdafarkú részéről már semmilyen agresszió nem volt észlelhető. Mindkét

fészkekből sikeresen kirepültek a fiókák.

Kristóf János és Schwartz Vince

Házi rozsdafarkú által nevelt kakukkfióka

A Zala megyei Orosztonyban 2018. június 13-án vettük észre, hogy egy nyitott – hosszú évek óta elhúzódo felújítás alatt álló – istállóban az egyetlen füstifecske-fészkeben egy kakukkfióka ücsörög. A fészek

© Klein Ákos

legalább 10 éves, és fecskék közel ennyi ideje nem is használják, ellenben egy házirozsdafarkú-pár 2017-ben fészket hordott bele és

költött is. 2018-ban a rozsdafarkúak szintén jelen voltak az épületben, de nem a fészek környékén mozogtak, ezért azt gondoltuk, hogy az épület padlásán egy gerenda mögé raktak fészket. Úgy láttuk, hogy a kakukkot csak a hím rozsdafarkú etette. A felfedezést követő 3-4 nap után a fióka feltehetően kirepült. Az esetről kiváló minőségű videó is készült.

Klein Ákos

Kakukktojás énekes rigó fészkeben

2018. május 4-én Karancslapujtón, a Sóstói-földek mezőgazdasági területén, a Bikkelej-patak mentén fészkek felkutatását végeztem. Egy patakparti bodzabokorban énekes rigó fészket fedeztem fel 1,2 méter magasan. Közlebről megvizsgálva, abban egy összetört énekes rigó-tojást és egy sértetlen kakukktojást találtam. A kakukktojó a már kifosztott fészkebe rakta le tojását. A kakukktojás az átlagostól kisebb volt 20,2x16,4 mm. 1975-től kutatom a madárfészkeket, eddig 8 gazdamadár faj fészkeiben találtam kakukktojást vagy -fiókát. Elődöm,

© Lantos István

Fekete rigó fészkelése középhegységi erdő természetes faodrában

2018. május 8-án a Tahitótfalu fölött magasodó Kenézakla-tető 511 méter magas gerincén, egy élő kocsányos tölgynek dőlt, elpusztult és kikorhadt barkócaberkenye természetes odrában egy feketerigó-fészket találtam, melyben öt fióka volt. A tojó a kb. nyolc centiméter átmérőjű odú bejáratán keresztül tudta csak megközelíteni csapadéktól védett és jól elrejtett fészket, de a barkóca törzsén az odúval ellentétes oldalon egy kb. 1 cm vastag repedés futott végig, melyen keresztül meg

Varga Feri bácsi, neves vörösbegy- és kakukk-kutató volt. 1965-1994 között 15 gazdamadár fajt jegyzett fel a Zagyva forrásvidékén. Énekes rigó nem volt közöttük. A két tónk adatait összevetve a Karancs-Medves hegység erdeiben és környékén 20 gazdamadár fajt találtunk, de énekes rigó fészkeben eddig az esetig még sosem észleltük.

[Szerkesztői megjegyzés: A magyarországi tojásgyűjteményekben található kakukktojások 44 faj fészkeiből származnak, de ezek között nincs egyetlen egy sem, amelyik énekes rigó fészkeiből származna. Ezzel a felfedezéssel egy újabb – 45. – kakukkgazda madár-faj került elő Magyarországról.]

Rozgonyi Sándor

Élő vaddisznóból fészkelés gyűjtő széncinege

2018. április 20-án a visegrádi Hosszú-völgy egyik mellékvölgyében a jó széliránynak köszönhetően egy méretes vadkant cserkeltem éppen, amikor egy hím széncinegére lettem figyelmes, ami a vaddisznó hátán ide-oda mozgott. Közlebről érve láttam, hogy a cinege folyamatosan szőrcomókat tépett a vedlő vaddisznó hátából, majd elrepült. Később újra megjelent és újabb adagot gyűjtött. A vaddisznó ezalatt békésen táplálkozott és ügyet sem vetett a cinegére, mely újfent a saját testméretének megfelelő adagot gyűjtött. A leleményes széncinege fészkelésnek hordta el folyamatosan a vedlő vaddisznó szőrét. Az esetet videóra is rögzítettem.

Schwartz Vince

© Schwartz Vince

tudtam állapítani a fiókaszámot. Korábban már számtalanszor találtam félig kikorhadt fába, nyíltabb korhadásba épült rigófészkeket (elsősorban parkokban és hullámtereken), de ennyire rejtett és zárt helyen lévő feketerigó-fészket még nem találtam hegyvidéki erdőben.

Schwartz Vince

Mezeiveréb-tojás széncinege fészkealjban

Nagyhódón, egy általam kihelyezett, természetes úton kikorhadt rönkből készült odúban a korábbi években általában seregély, alkalmilag pedig széncinege költött. 2018-ban azonban mezei verebek foglalták el az odút. Fiókáikat sikeresen kireptették, amelyek után visszamaradt egy záptojás. Második költésre széncinegek foglalták el az odút, fészkealjban hat tojásból állt. Az előző költésből visszamaradt és már bezáradt verébtójást azonban nem távolították el, hanem azt is folyamatosan melegítették. Ebben az esetben azonban

© Haraszthy László

nem beszélhetünk összetojásról, inkább véletlenszerűnek tekinthető a verébtójás megmaradása.

Haraszthy László

Örvös légykapó kakukkszerepben?

Május 6-án, a Sukorói erdőben a szokásos ellenőrzéskor meglepődve tapasztaltuk, hogy az egyik odúban 10 db széncinege tojás mellett egy színében teljesen elütő, halványkék, nyilvánvalóan örvös légykapó tojás is volt. Az igazi szenzáció,

a „kakukkfióka” kiköltése azonban elmaradt, mert a május 18-ai újbóli ellenőrzéskor 9 széncinege fiókát és egy széncinege-, valamint egy örvös légykapó tojást találtuk.

Simig Péter

Fotók: Dobay Orsolya és Bárdos Imre

[Szerkesztői megjegyzés: Rendszeresen előfordul, hogy az örvös légykapók elfoglalják a cinegek fészket és közben gyakran a kotló madarat is megölik. Ebben az esetben valószínűleg az történt, hogy a légykapóval az első tojás lerakása után valami történt, az odú elhagyottá vált, majd a széncinege elfoglalta azt.]

Összeállította: Haraszthy László

Név: BirdLife Österreich
Alapítás éve: 1953
Taglétszám: 4100 fő
Kiadványok: *Vogelschutz in Österreich*
 – a tagoknak szóló magazin
Egretta – évente egyszer megjelenő tudományos kiadvány

Postacím: BirdLife Österreich
 Gesellschaft für
 Vogelkunde
 (ornitológiai társaság)
 Museumsplatz 1/10/8
 1070 Wien
Telefon: +43 (0)1 5234651
E-mail: office@birdlife.at
Honlap: www.birdlife.at

BirdLife

A BIRDLIFE AUSZTRIA, a BirdLife International osztrák partnere és az ország egyetlen aktív madártani egyesülete 1953-ban, "Osztrák madarászok – Madártani és Madárvédelmi Egyesület" néven alakult.

Egyesületünk is a BirdLife International céljait, a fajvédelmet, az élőhelyek megőrzését, a fenntartható fejlődést és a figyelemfelhívást tartja fontosnak. Határokon átnyúló természetvédelmi kutatásokat végzünk a madárvilág és környezete védelme érdekében, és erről tanulmányokat jelentetünk meg.

A BirdLife Ausztria tevékenységének súlypontja a különlegesen veszélyeztetett madárfajok védelme, mint például a parlagi sas, ami a legvédezetebb fajok közé tartozik. Részt veszünk a 2016-2022 között zajló „A parlagi sas védelme a Pannon régióban” LIFE projektben, tájékoztató kiadványt készítettünk a (www.birdlife.at/page/publikationen – *Kaiseradler*) a faj védelme érdekében.

Allományfelmérésekkel is tanulmányozzuk a nagyüzemi mezőgazdaság térhódításával kapcsolatos problémákat (www.birdlife.at/page/monitoring). Ezek jelentős negatív hatást gyakoroltak, drasztikusan csökkentették például olyan gyakori fajok állományát is, mint a rozsdás csuk és a bibic. Erről a mun-

2 káról is dolgozatot és tájékoztató anyagot adtunk ki (www.birdlife.at/page/projektberichte – *Wiesenbrüterschutz im Lungau - Ein Erfolgsprojekt*, valamint www.birdlife.at/page/publikationen – *Vögel und Landwirtschaft*)

De olyan kritikus kérdések is foglalkozunk, mint a szélturbinák hatása a madárvilágra (www.birdlife.at/page/projektberichte – *V.i.A - Vogelzug im Alpenraum* és *Bewertung von Windkraft-Standorten*) vagy az EU mezőgazdasági politikája.

Különösen büszkék vagyunk az egyesület önkénteseire, akik közösségi rendezvényeken és egyéb munkákban segítenek. Az egyesület támogató tagjainak száma

majdnem eléri a 10000 főt, ők az egyesület munkáját adományozással támogatják. Nagyon érdekes és sok embert aktivizál a 2010 óta évente megtartott téli madárszámlálási akciónk.

További programjainkról a www.birdlife.at/blog/unsere-arbeit-1 honlapon tájékozódhatnak.

Katharina Loupal, MK

Fordította és összeállította: **Madas Katalin**

- 1 Rozsdás csuk – © BirdLife / Michael Dvorak
- 2 Parlagi sas – © BirdLife / Michael Dvorak
- 3 Parlagi sas fiókák – © Michael Tiefenbach
- 4 Telelő ludak – © BirdLife / Michael Dvorak
- 5 Bibic – © BirdLife / Michael Dvorak
- 6 Téli madármegfigyelés – © Brigitte Baldrian
- 7 Hegyi táj – © Katharina Bergmüller

2018 Ősz

Csipogó

Te melyiket választanád?
 A terepmintásat vagy a színpompásat?
 Merülj el a hihetetlenül változatos madártollak világában!

Kövesd őszi programjainkat az mme.hu oldalon!
 Vár a daruvonulás és a Tatai Vadlúd Sokadalom.

Játsz velünk és nyerj ajándék-utalványt az MME boltba!

Előző számunk nyertese:
 Kocsmár Dóra 29 év (Budapest)

A helyes megfejtés: 1 gyöngybagoly, 2 gulipán, 3 búbos vöcsök, 4 bibic, 5 dankasirály, 6 vándorsólyom, 7 fekete rigó, 8 fehér gólya, 9 tűzok, 10 meggyvágó, 11 szajkó, 12 szürke gém

A strucc tollai keszekuszák, repülésre alkalmatlanok

vándorsólyom evező-, fark-, és fedőtolla

szürke gém dísztolla és felemás fedőtolla

nagy kócsag dísztolla

A terepmintától a bóbítáig: nézd meg mi mindenre jók a madarak tollai!

A görbe evezőtollak hasítják a levegőt és fölemelik a szárnyat.

A farktollak segítik a kormányzást, de például a nagy fakopáncs támaszkodásra is használja.

parányi ökörszem evezőtolla (fölötte fehér gólya evezőtolla)

A tollak ágacskáit horgocskák kapcsolják össze (lásd a rajzon!), hasonlóan a tépőzárhoz. Ez segíti a repülést, és ettől lesz a madár teste áramvonalas.

nagy fakopáncs pöttyös evezőtolla

búbosbanka bóbítájának tolla (a bóbíta jelzi hangulatát)

A terepszínű mintázat segíti a rejtőzést.

csonttollú karevezője piros függelékkal

erdei szalonka evezőtolla és terepmintás fedőtolla

macskabagoly evezőtolla (nagyítóval megfigyelheted a toll recés élet, ez is segíti a hangtalan repülést)

A többi tollról találd ki, hogy melyik az itt felsoroltak közül!
Evezőtollak: dankasirály, egerészölyv, szalakóta, tengelic, tőkés réce.
Farktollak: erdei fülesbagoly, fácán, gyurgyalag, nagy fakopáncs, vörös vércse.
Fedőtollak: fácán, szájkó, szalakóta.
Ha szeretnéd tesztelni tudásod, írd meg a megoldásodat az mme@mme.hu címre.

Közeleg a madáretetési szezon. Kövesd híreinket az mme.hu oldalon!

Fotók: Bagyura János, Lóki Csaba, Máté Bence, Matti Saranpää, Mhairi McClair, Orbán Zoltán, Papp László, Prohászka Illés, Suzan Hamilton

Szerkesztés, illusztráció: Juhász Lilla, Csitneki Balázs

A madarak rengeteg időt töltenek tollázkodással. Így igazítják helyre a horgocskákat.

Ha még nem múltál el 14 éves, játssz velünk! 2500 Forintos MME bolt utalványt nyerhetsz!

Nyolc madarat rejtettünk el a betűk között. Keresd meg őket!

A megoldást küldd el az mme@mme.hu címre szeptember 30-ig.

S	D	É	E	N	I	C	Z	T	G
D	A	H	J	Í	Á	F	Y	K	Ő
A	Ü	K	K	O	Z	Ú	T	K	S
R	S	Z	I	C	S	B	M	U	N
U	U	V	D	B	S	C	A	K	Ű
L	H	É	J	A	M	K	F	A	V
H	U	T	Y	E	Ó	Ö	Ü	K	G
Ú	Á	S	R	S	G	I	L	E	H
J	O	P	C	D	C	Á	E	Ö	N
S	Z	N	Á	C	Á	F	M	R	B

(A szavak bármelyik irányban lehetnek!)

Érdekes madármegfigyelések

2018. április-június

Faunsztika

© Kiss Zsolt

AKÖVETKEZŐKBEN RÖVID ÁTTEKINTÉST szeretnénk nyújtani 2018 áprilisának, májusának és júniusának legérdekesebb faunsztikai megfigyeléseiből. Az itt következő – Magyarországon jórészt nagyon ritkán előforduló – madárfajok adatainak nagy része a Nomenclator Bizottság által hitelesítendő, ez viszont a legtöbb esetben még nem történt meg, ezért sem az előfordulások pontos időpontját, sem a megfigyelők nevét nem közöljük.

Április

A hónap első hetében még Siófokon tartózkodott a korábban ott már több-

Halvány geze
2018. VI. 05.
Szeged
Jobbra:
Citrombillegető
2018. IV. 05.
Szatymaz
Lent:
Keleti gerle
2018. IV. 05.
Siófok

© Ampovics Zsolt

szőr látott keleti gerle (*Streptopelia orientalis meena*). Április első hetében a szatymazi Székaljon és Egeralja közelében is láttak egy-egy hím citrombillegetőt (*Motacilla citreola*), illetve több alkalommal is szem elé került egy rövidcsőrű lúd (*Anser brachyrhynchus*) a Tiszacsege határában lévő Rókáson. A hónap első hetében a Szögliget

határában lévő Szádvárnál, illetve Mátraszentimre közelében is észleltek egy-egy törpekuvikt (*Glaucidium passerinum*), utóbbi területen a hó közepén is. A hónap első hetének végén és a második hét folyamán többször megfigyeltek egy immatur (2y) halászsirályt (*Larus ichthyaetus*) a Hortobágyi-halastavon. Április második heté-

© Szabó Máté

ben a köveskáli Kornyi-tó felett egy fakó keselyűt (*Gyps fulvus*), a konyári Kerek-széknél négy szikipacsirtát (*Calandrella brachydactyla*), Nagyiván közelében pedig egy hím citrombillegetőt (*Motacilla citreola*) láttak.

A hónap közepén a Hortobágyi- és az Akadémiai-halastavon egy öreg vékonycsőrű sirály (*Larus genei*) került szem elé, a Sumonyi-halastónál pedig egy hím bajszos poszátát (*Sylvia cantillans*) fogtak és gyűrűztek (utóbbi fajnak ez a harmadik hazai előfordulása). A negyedik hét elején Szatymaz közelében egy fakó keselyűt (*Gyps fulvus*) láttak, a Nagydobsza melletti régi halastónál pedig egy berki poszát (*Cettia cetti*) hangját észlelték. A negyedik héten ismét szem elé került Siófokon a keleti gerle (*Streptopelia orientalis meena*), Domaszék külterületén pedig egy vörhenyes fecskét (*Cecropis daurica*) figyeltek meg. Április utolsó napjaiban megérkezett Apácatorna mellé a hím kerti sármány (*Emberiza hortulana*), amelyet már évek óta rendszeresen látnak ott, Kálmánháza

© Molnár Zoltán

külterületén pedig egy éneklő hím szikipacsirtát (*Calandrella brachydactyla*) észlelték.

Május

A hónap első hetében a tömörkényi Csaj-tavon egy kanadai ludat (*Branta canadensis*), a Hortobágyi-

halastavon egy öreg pártásdarut (*Anthropoides virgo*), a Szegedi-Fertőn egy székicsér × fekete-szárnú székicsér (*Glareola pratincola* × *Glareola nordmanni*) hibridet, Pusztaszer határában pedig egy éneklő hím karmazsinpirókot (*Carpodacus erythrinus*) észlelték. Május első és második hetének fordulóján egy rózsás

© Ampovics Zsolt

gödénnyt (*Pelecanus onocrotalus*) láttak a fertőújlaki élőhely-rekonstrukción (Borsodi-dűlő). A hónap második hetében Biharkeresztes külterületén egy öreg kalandra-

pacsirtát (*Melanocorypha calandra*), Nádudvar határában egy vörhenyes fecskét (*Cecropis daurica*), a pusztaszeri Büdös-széken egy törpevízicsibét (*Zapornia pusilla*), Kilimán belterületén pedig egy hím kucsmás sármányt (*Emberiza melanocephala*) észlelték, és ezen a héten érkezett meg az első karma-

Bajszos poszátá
2018. IV. 16.
Sumony
Jobbra: Feketeszárnú székicsér x székicsér hibrid
2018. V. 3.
Szegedi-Fertő

Vékonycsőrű sirály
2018. VI. 9.
Csaj-tó
Lent:
Vörhenyes fecske
2018. IV. 28.
Domaszék

zsinpirók (*Carpodacus erythrinus*) is a Kőszeg melletti Abért-tónál lévő fészkelőhelyre. Május közepén a Szegedi-Fertő felett egy öreg törpesast (*Hieraaetus pennatus*), a mórhalmi Nagy-Széksős-tónál egy subadult pusztai sást (*Aquila nipalensis*), a fertőújlaki Borsodi-dűlőben pedig egy vándorpartfutót (*Calidris melanotos*) figyeltek meg. A hónap harmadik hetében a kőszegi Abért-tónál előbb két (egy hím, és egy tojó vagy második éves hím), majd pár nappal ezután már három-négy karmazsinpirókot (*Carpodacus erythrinus*) láttak, Bugyi közelében pedig egy terekcankót (*Xenus cinereus*) fényképeztek. A harmadik hét végén Zsadány határában (Fancsika) egy öreg lilebíbicet (*Vanellus gregarius*), Biharugra mellett (Peszere) két öreg törpesast (*Hieraaetus pennatus*), a pusztaszeri Vesszős-széken pedig két kanadai ludat (*Branta canadensis*) láttak. Május utolsó hetében a Hortobágyi-halastavon egy vándorpartfutót (*Calidris melanotos*), a Tiszafürednél a Tiszta-tavon egy éneklő hím karmazsinpirókot (*Carpodacus erythrinus*), Csanytelek közelében a Tisza felett egy öreg kenti cséرت (*Thalasseus sandvicensis*), Martonyi mellett

© Fodor András

© Horváth Márton

egy öreg hím vörösfejű gébicset (*Lanius senator*), Mezőnagymihály határában (Gyékényes-mocsár) pedig egy vékonycsőrű sirályt (*Larus genei*) észlelték. Ugyancsak a hónap utolsó hetében jelentek meg a kucsmás sármányok (*Emberiza melanocephala*) is az ország délkeleti vidékein: a Csávoly melletti Józsefházapusztánál előbb két hímet és egy tojót, majd egy hímet és egy tojót, Bajától délkeletre előbb egy hímet, majd egy hímet és egy tojót, Kunbaja határában egy hímet és egy tojót, Makó külterületén pedig két hímet észlelték.

© Mészáros Csaba

Karmazsinpirók
2018. V. 18.
Kőszeg
Balra:
Kucsmás sármány
2018. VI. 26.
Makó
Jobbra:
Terekcankó
2018. V. 18.
Bugyi
Balra fent:
Vörösfejű gébicset
2018. V. 26.
Martonyi
Fent jobbra:
Törpesas
2018. VI. 2.
Szeged-Tápé

Június

A hónap első hetében Szeged (Tápé) felett egy világos színváltozatú törpesast (*Hieraaetus pennatus*), a fülöpházi Kelemen-széken egy pontosan meg nem határozott halfarkast (*Stercorarius* sp.), a pusztaszeri Büdös-széken és a tisztaalpári Nagy-tónál egy-egy öreg ékfarkú halfarkast (*Stercorarius parasiticus*), Magyarcsanád közelében pedig két különböző helyen

© Ampovics Zsolt

Csaj-tavon egy öreg vékonycsőrű sirályt (*Larus genei*), Kunszentmiklós közelében pedig egy világos színváltozatú törpesast (*Hieraaetus pennatus*) figyeltek meg. Május utolsó hetében a Polgári-halastónál és Tiszánána határában is szem elé került egy-egy világos színváltozatú törpesas (*Hieraaetus pennatus*), Makó határában pedig már három (két hím és egy tojó) kucsmás sármányt (*Emberiza melanocephala*) láttak.

Köszönet illeti a madarak – név szerint ugyan nem említett – megfigyelőit, hogy adataikat közkinccsé tették. Kérjük, hogy – amennyiben eddig még nem tették meg – a megfigyelések részletes dokumentációját mielőbb juttassák el a Nomenclator Bizottság titkárához (Gál Szabolcs, e-mail: nomenclator@birding.hu). Az itt felsorolt adatok nagyrészt az érdekes megfigyeléseket közlétevévő www.birding.hu, illetve a www.rarebirds.hu internetes oldalakról származnak.

Összeállította: **Hadarics Tibor**

© Horváth Tibor

két különböző (egy sötét és egy világos színváltozatú) törpesast (*Hieraaetus pennatus*) láttak. Ugyancsak a hónap első hetében ismét észlelték a kucsmás sármányokat (*Emberiza melanocephala*) Csávoly, Baja és Makó határában is. Június második hétvégéjén a tömörkényi

A lakossággal a fészkelő baglyok nyomában I.

Az erdei fülesbaglyok települési költési eredményei

Monitoring

© Orbán Zoltán

ÉN GONDOLOM, VALAMI ilyen kisbagoly vijjoghat vagy három napja esténként a közelben. Rákerestünk a hangra, erdei fülesbagoly. Jó helyen van az a falu szélén?"

az MME Facebook oldalára érkezett kérdés

Az idézetet olvasva az MME legújabb lakossági felhívásának szükségességéről és hasznáról egyaránt tanúbizonyságot nyerhetünk. És persze a kérdés sem maradhat megválaszolatlanul: természetesen nagyon jó helyen vannak faluhelyen és városokban egyaránt.

Az erdei fülesbagoly a sík és dombvidékek, hegylábi területek gyakori fészkelője. Európában a zárt lombhullató és tűlevelű erdőkben költ, hazánkban az erdőszélek,

Erdei fülesbagoly ágak között nappal, Budapest Lent: Adatközlő bejelentőlap fotója

az ártéri erdők szegélyterületei, a mezőgazdasági területekkel szomszédos facsoportok, fasorok, valamint a gyümölcsösök, parkok, ligetek egyaránt alkalmasak számára. A legtöbb bagolyfajhoz hasonlóan az erdei fülesbagoly sem épít fészket, általában szarkák és vetési varjak különálló (szoliter) fészkeit foglalja el, de jól érzi

magát a több száz párt számláló vetésivarjú-kolóniákban is. A legjobb helyek elfoglalása nem csupán a zajos varjútelepeken nehézkes, mivel az erdei fülesbaglyok és a hazánkban szintén gyakori, saját fészket szintén nem építő vörös vércsék fészekfoglalása többnyire egybeesik. A két faj könnyen fészekkonkurensé válhat, ám

© Nagy Edit

a viták az esetek többségében még a tojásrakás előtt eldőlnék – általában a vércsék javára. Előfordul azonban ennél meghökkentőbb esemény is: a vörös vércsék – mivel egy vagy kétnaponta raknak le tojást, és a fészkelj teljessé válása előtt csak ilyenkor keresik fel a fészket – gyorsuló fészkeljait viszonylag hosszú időre maradhatnak őrizetlenül, ezalatt pedig újabb fészekfoglalóként az erdei fülesbagoly is megjelenhet és tojást rakhat abba. Mivel azonban az erdei fülesbagoly már az első tojás lerakása után kotlani kezd, a helyzet ilyenkor bonyolulttá válik! Ezt a jelenséget összetojásnak nevezzük. Habár az agresszív vércsék rendre elűzik a betolakodót, kivételesen megeshet, hogy a lerakott erdeifülesbagoly-tojások is sikeresen kikelnek.

A faj urbánus környezetben történő költése sem kevésbé izgalmas. Országsszerte megfigyelhető telelőcsapatok évről-évre több érdeklődő követi figyelemmel, emellett pedig fészkelőhely-választásban sem nevezhetők túl válogatósoknak a városi környezethez szokott erdei fülesbaglyok. A településeken telente gyülekező csapatok évtizedek óta használják hagyomá-

Erdei fülesbagoly, Kardoskut, Pusztaközpont

© Orbán Zoltán fotói

(pl. dolmányos varjúében, de akár fehér gólya fészkeiben is), nagyobb törzselágazásokban, ipari létesítmények szellőzőnyílásaiban is előfordulhat költés, ám előszeretettel foglalja el a panelházak erkélyeinek balkonládáit, legyenek azok méretes betonmonstrumok vagy épp szűkös, műanyag virágtartók. A faj költési szokásainak a fentiekben említett különlegességei, valamint a szaporodási időszakban hallható jellegzetes hangadások szolgálták alapjául az MME áprilisban, a fajjal indított „A lakossággal a fészkelő baglyok nyomában” elnevezésű programjának. A belterületi költések egyrészt látványosak, sokak figyelmét felkelthetik, másrészt pedig egy-egy pár jelenléte könnyen felderíthető az egymást hívogató párok vagy az eleségkérő fiókák összetéveszthetetlen nyávogása révén.

Az MME honlapján, Facebook-oldalán és sajtóközleményben is közzé tett programfelhívásban, a külön erre a célra kidolgozott, okostelefonon a helyszínen is kitalálható online úrlapra július 31-ig összesen 143 lakossági megfigyelés érkezett, amelyek a költési időszak valamely fázisáról közöltek értékes információkat. Mivel a program nem a gyakorló szakemberek, hanem inkább a hobbi szinten érdeklődő, természetbarát lakosság segítségét kérte, így érthető, hogy a beküldött adatok túlnyomó része nem a megtalált fészkeljéről és azok pontos fiókszámáról szólt, hanem a költési időszak valamely jellegzetesebb momentumáról: például a szülőmadarak hurogása,

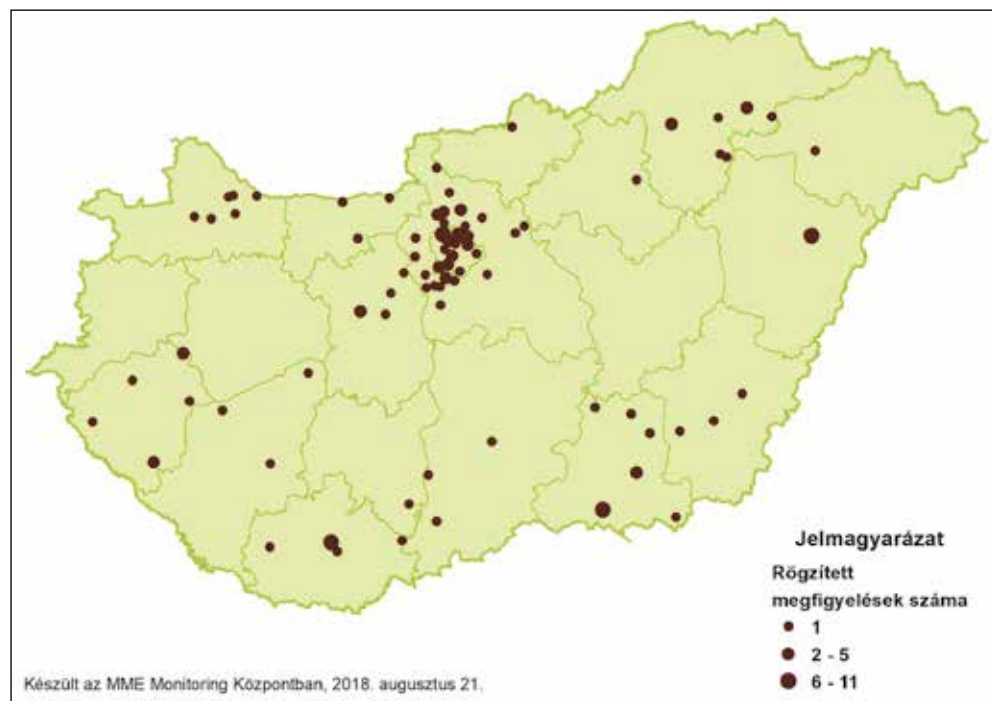

© Antal Csaba

nyos nappalozóhelyeiket, főként a Nagykunságban. A városi fészkelések története némiképp újabb keletű, a 2000-es évek elejéről

Adatközlő bejelentőlap fotója, Tura

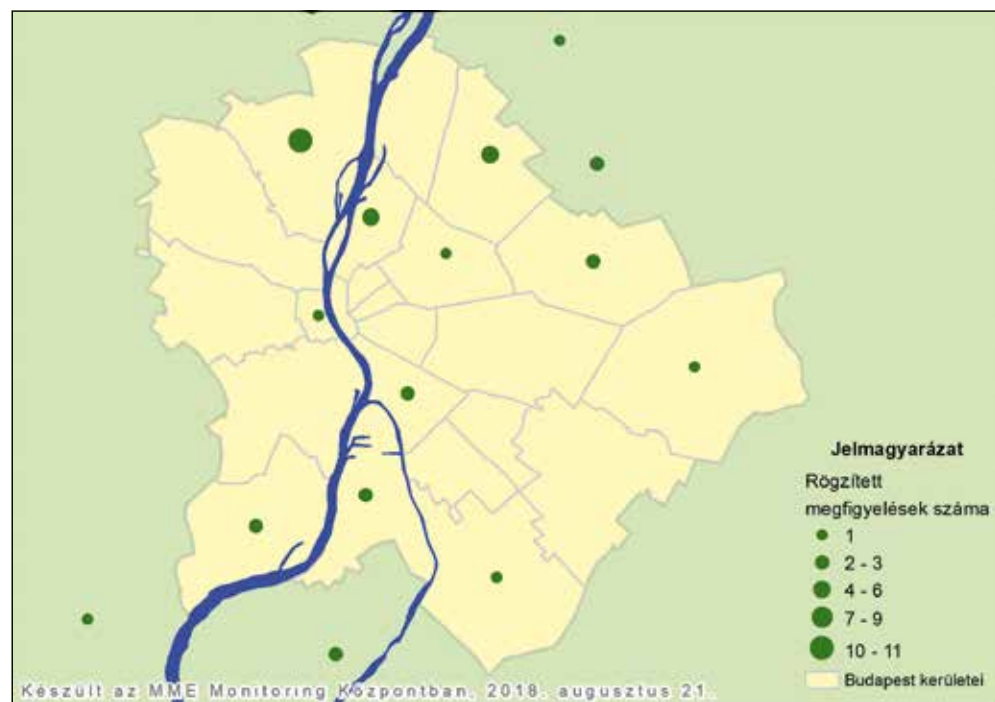
származnak az erre vonatkozó első megfigyelések Tiszaújvárosból, Makóról, illetve Kisújszállásról. Megfelelő méretű gallyfészkekben

tuk. Amíg a téli szinkronfelmérés során 7 megfigyelést küldtek a fővárosból, addig a költések kapcsán összesen 36 esetben történt adatközlés. A legaktívabb budapesti bagolyfigyelők a III. kerületben laknak, innen 13 adat érkezett. A Lőpormalom utcáról két esetben a nászidőszakban hallottat hangokról, majd az eleségkéregető fiókákról is tájékoztatott bennünket egy helyi megfigyelő. A közeli Órló utcából szintén három adatot kaptunk. A két megfigyelési hely különlegessége, hogy különböző megfigyelőktől érkeztek az információk, viszont ebben az esetben természetesen nem kizárt, hogy

nászrepülés közben a szárnyak összecsapása vagy a már kirepült fiókák akár egy kilométerről is hallható kolduló visítása. Több adatközlő azonban nem elégedett meg a kezdeti megfigyelésekkel, hanem tudatosan nyomon követték a bagolycsaládok életét, és a korábban beklüdült megfigyeléseiket újabb adatokkal is kiegészítették, amelyet ezúton is köszönünk. Így történt, hogy egyik hódmezővásárhelyi megfigyelőnk áprilisban először csak a hím hangjára lett figyelmes, tíz nappal később azonban a hímhez csatlakozó tojóról is töltött fel információt. Szerencsi adatközlőnk ugyan külterületi költést regisztrált az Árpád-hegyen, ám három alkalommal is küldött információt az aktuális eseményekről. Április 9-én először csak a tojót hallotta, másfél héttel később már a nászrepülő párt figyelte meg. Július 12-én pedig az eleséget kérő fiókák hangja alapján szerezhettünk tudomást a költés sikerességéről.

A téli gyülekezések lakossági felmérése kapcsán is kiemeltük,

hogy Budapest belterületéről sajnálatosan kevés adattal rendelkezünk. Ez a költésekre is érvényes volt, így a fővárosi megfigyelőket tavasszal is aktív együttműködésre sarkall-

Balra: Erdei fülesbagoly kotlik
Jobbra: Tojásos fészkek

ugyanazt az erdeifülesbagoly-családot észlelték. Hasonló esetről a pécsi Páfrány és Bánki Donát utcából is beszámolhatunk. Budapesten korai költések is történtek az elmúlt

© Orbán Zoltán felvételei

Elektronikus bejelentő űrlap
Fent jobbra: Honlaphír
Jobbra: Az erdei fülesbagoly egyaránt jól érzi magát parkos, kertvárosi és lakótelepi környezetben

években. Az Óhegy-parkban 2014 májusában két fiókat figyeltek meg, a következő év február elsején (!) pedig ugyanitt egy újabb költésből származó fiatal egyedről számolt be a birding.hu. Az Óhegy-park örökzöldjein egyébként téli nappalozás is előfordult már, néhány egyed gyülekezik itt, ám a parkot nem minden évben használják a madarak telelőhelyként.

© Tarr Sándor

Adatközlő bejelentőlap fotója (Szentese)

A beérkezett költési adatok elemzése során megvizsgáltuk, hogy történt-e belterületi fészkelés téli gyülekezőhelyek közelében? Budapest esetében még egy helyen, a XV. kerületi Mosolykert Óvoda közelében voltak költésre utaló megfigyelések. Az Óvoda területén egyetlen egyetlen nappalozó erdei fülesbaglyot figyelt meg a szinkronszámlálás egyik résztvevője, a közeli Nádastó és Kőrakás parkokban pedig tavasszal egy tojó egyed, júniusban pedig fiókákat sikerült észlelni. A lakossági meg-

© Orbán Zoltán

figyelések alapján összesen 28 településen észlelték téli gyülekezést és költésre utaló viselkedést az idei évben. Kisújszállás esetében is elmondható, hogy a téli nappalozóhelyek és a városi költések területi átfedése meglehetősen nagy. A Kálvin-park néhány tíz méteres szomszédságában több irányban is található tradicionális nappalozófa. Maga a park is egykori téli gyülekezőhely volt, néhány éve azonban az ottani japánakacokat sűrűn behalózó borostyánt eltávolították, s ezáltal a park alkalmatlanná vált a téli bagoly csapatok számára. Idén nyáron azonban a Kálvin-park fáira kihelyezett fenyőgallyakból készült műfészkekben, illetve egy másik, fa költőlárában párhuzamosan, egymástól kb. 30 méterre zajlott két erdeifülesbagoly-

pár költése. A párok egymáshoz képest több hetes különbséggel költöttek (amíg az egyik család fiókái már a műfészket készültek elhagyni, addig a másik pár tojója éppen csak hozzálátott a kotláshoz). A két pár között a területharcok rendszeresebbek voltak, ám eközben a kikelt fiókákat, valamint a másik fészkelő tojásait sem érte sérülés. Ebben az időszakban nem volt ritka esemény a fákról lepattanó esetlen bagolyfiókák visszahelyezése biztonságos ágakra, de az sem, ha épp a fatörzsön ügyetlenül felfelé kúszó, pihés tollazatú fiókával találkozott egy-egy járókelő. A fák rejtekébe visszamászó fiatalok a nehézkes, törzsön felfelé közlekedés során egyszerre használják növekedésben lévő szárnyukat egyensúlyozáshoz és lendületnyeréshez, erős karmaikat

© Orbán Zoltán felvételei

kapaszkodásra, illetve csőrüket is a húzódkodáshoz. A biztonságosnak tűnő fészket épp azért hagyják el a röpkéesség elnyerése előtt, mert ezáltal a szétszóródott fészkek aljnak nagyobb esélye van arra, hogy egy esetleges ragadozó általi támadás során ne pusztuljon el az összes fiatal. A földön talált pihés fiókák tehát nem árva, a szülők továbbra is gondozzák őket, ezért „megmentésre” sem szorulnak. Ezekben az esetekben elegendő egy jó takarást nyújtó bokorra vagy faágra helyezni őket.

Mi sem bizonyítja jobban, hogy az emberkövető madárfajok fiókanevelése mennyire emlékezetes, élménytelen esemény a lakosság számára is, mint hogy tavalyi vagy még korábbra dátumozott megfigyeléseket is kaptunk. Hat esetben értesültünk 2017-re vonatkozó költésekről vagy olyan párokról, amelyek ugyanazon panelházhoz, kertes házhoz vagy városi parkba évről-évre visszatérnek és fiókákat nevelnek. A legérdekesebb archív adatközlés a nagykanizsai Rózsa utcai lakótelephez kötődik. Az ott lakók már több mint 10 éve minden tavasszal hallanak eleségért kiabáló fiókákat.

A költőhelyüket jól ismerő és itt magukat biztonságban érző erdei fülesbaglyok gyakran töltik nappali pihenőjüket szem előtt, sőt, napozni is szeretnek

16 megye 70 településéről kaphattunk információkat a lakosság segítségével, a megfigyeléseket pedig fotó-, illetve hangfeltöltésekkel egészítették ki. Egy pomázi adatközlő pedig videófelvételen mutatta meg a szomszédságában kolduló három erdeifülesbagoly-fióka egyikét. A számos adat között csak három esetben jelez-

ték veszélyeztető tényezőként a környékbeliek költéshez való negatív hozzáállását. További veszélyforrásként jelölték meg néhány esetben a közelben tartott kutyákat és macskákat. Ám a telekgerendási Szegfű utca egyik portáján háziállatok nem zavarják az erdei fülesbaglyokat, akik ezt négy, az udvarban nevelkedő fió-

kával „hálálták meg” az igen lelkes tulajdonosoknak.

A tojásrakás általában márciusban vagy áprilisban történik, de enyhe teleken már decemberben is előfordulhatnak kotló egyedek. A téli fészkek fokozatosan ki vannak téve az időjárás alakulásának, hiszen a váratlanul beköszöntő januári-februári fagyok, vagy például az elmúlt évek során többször is tapasztalható március közepi zord tél megpecsételheti a tojások vagy a fiatal fiókák sorsát. A korai városi költéseknek azonban a baglyok számára még egy további előnye is van. Azoknak az erdeifülesbagoly-pároknak, amelyek áprilisa már felnevelték fiókákat, lehetőségük van hozzálátni a másodköltéshez is. A legtöbb ilyen megfigyelés a Nagykunságban található Kisújszállásról származik. 2012 januárjában a Városháza parkjában kihelyezett mesterséges költőláda-ban már költésben találtunk egy tojót. Egy fiókáját sikerült meggyűrűzni, egészségi állapotát pedig rendszeresen ellenőriztük. Az egyik ilyen ellenőrzés során derült ki,

hogy a szülőpár újabb költésbe kezdett ugyanott. A tojásokon ülő tojó mindennapjai nem telhettek nyugalomban, hiszen gyűrűs, felcseperedett fiókája kitartóan koldult táplálékért a műfészek feletti ágon ücsörögve. 2017-ből szintén van információnk belterületi másodköltésről, ám ezt nem tudjuk az előzőhöz hasonló gyűrűzéses megfigyelésekkel megerősíteni. Ennél a párnál azonban egy másik érdekes esemény is történt az első fészkek nevelése közben. A költés a „szokásos” tavaszi időszakban kezdődött, egy harmadik emeleti társasház műanyag virágtartójában. A fiókák néhány hétig zavartalanul cseperedtek, egy nap azonban a lakás tulajdonosa azzal a kéréssel fordultak a Természetvédelmi Őrszolgálathoz, hogy vigyék el onnan a hangoskodó, mindent összepiszkító fiókákat, hiszen újszülött érkezett a családba, a lakás higiéniája pedig elsőszámú szemponttá vált. A szakemberek a bagolycsalád teljes áttelepítése mellett döntöttek és a lakással szemközti park egyik japánakácának

törzselágazásába helyezték ki számukra költőládát, amelyet a baglyok problémamentesen el is foglaltak. A fészkek áttelepítése szinte mindig sikeres, de erre csak akkor szabad sort keríteni ha az nagyon indokolt. Ilyen ok lehet még a veszélyes magasságban megkezdett költés, például egy olyan panelház erkélyén, ahol a legmagasabb szomszédos fa is túl alacsonyan van a fészkekhez képest. A pár hetesen szétugró fiókák ugyanis több tíz méterre zuhanva súlyos sérüléseket szenvedhetnek.

Az erdei fülesbagoly és összes rokonának tojásai fehérek, melyek száma a rendelkezésre álló tápláléktól (főként mezei pockok) függ. Ha kritikus alacsony a zsákmányállatok mennyisége, a fiókanevelés el is maradhat. A kotlási idő 27-30 napig tart, és csak a tojó melegíti a tojásokat, miközben a hím táplálékot hord neki. A fiókákat kezdetben a hím által hozott zsákmánnyal a tojó eteti, később azonban már maga is vadászni jár. Egyazon erdeifülesbagoly-fészkelj rendkívül nagy változatosságot mutat a fiatalok fejlettségi állapotát tekintve, mivel a kotlás már az első tojás lerakásánál megkezdődik, ezért a kelés sem egyszerre történik. A fészkek elhagyására 3-4 hetes korban kerül sor, a fiókák gyakran csak egy-két héttel később érik el a röpképeséget.

Amennyiben a kedves olvasók rendelkeznek még be nem jelentett erdei fülesbagoly költési adatokkal, kérjük, töltsék ki az MME honlapján elérhető elektronikus űrlapot. Elérési útvonat: mme.hu > Természetvédelem > Madármonitoring > Erdei fülesbagoly fészkelőpárok felmérése [április-július].

Köszönjük!

Kovács Ágnes
fajmegőrzési koordinátor

© Korim Ildikó

Adatközlő bejelentőlap fotója

Szokatlan nászzínezetű kis kócsag (*Egretta garzetta*) a Balatonnál

Faunisztika

© Gál Szabolcs felvételei

AVONYARCVASHEGYI KIKÖTŐBEN figyeltük meg a madarat 2018. május 26-án. Ezt a kikötőt két éve hozták létre, sajnálatos módon a balatonparti ligeterdő kárára. Az öböl partját fehér mészkő borítja, így rendszeresen látunk itt billegetőcankót és különböző gázlómadarfajokat. A tárgyalt alkalomkor is három bakcsó, egy szürke gém és négy kis kócsag táplálkozott a kövekről a parti sekély vízben, ahol láthatóan rengeteg volt a kis hal.

Az egyik kis kócsag már mozgásával is felhívta magára a figyelmet. Gyorsabban mozgott, mint társai, laposabban, erősen oldalazva tartotta magát. Eredményesebben is vadászott, mint társai, negyed óra alatt több mint 10 esetben láttuk kis halat fogni, volt, hogy egyszerre kettőt. A legszokatlanabb, viszont a madár tollal nem fedett részeinek színezete volt. Nászruhás példány

volt, ezt a dísztollak is jól mutatták, az ujjai viszont a szokásos élénk-sárga helyett élénkpirosak voltak! Elég sok kis kócsagot láttam már az évek során, de ehhez hasonlóval még nem találkoztam. A határozókban nem találkoztam ilyen nászruhával, és az interneten is csak egy távol-keleti madarász blogjában találtam ilyen madárról fotót, de ezt ott is rendkívülinek tartották. Több rokon faj is van, ami hasonlít a kis kócsaghoz, például az amerikai hókócsag (*Egretta thula*) vagy a paleotrópusi zátony-

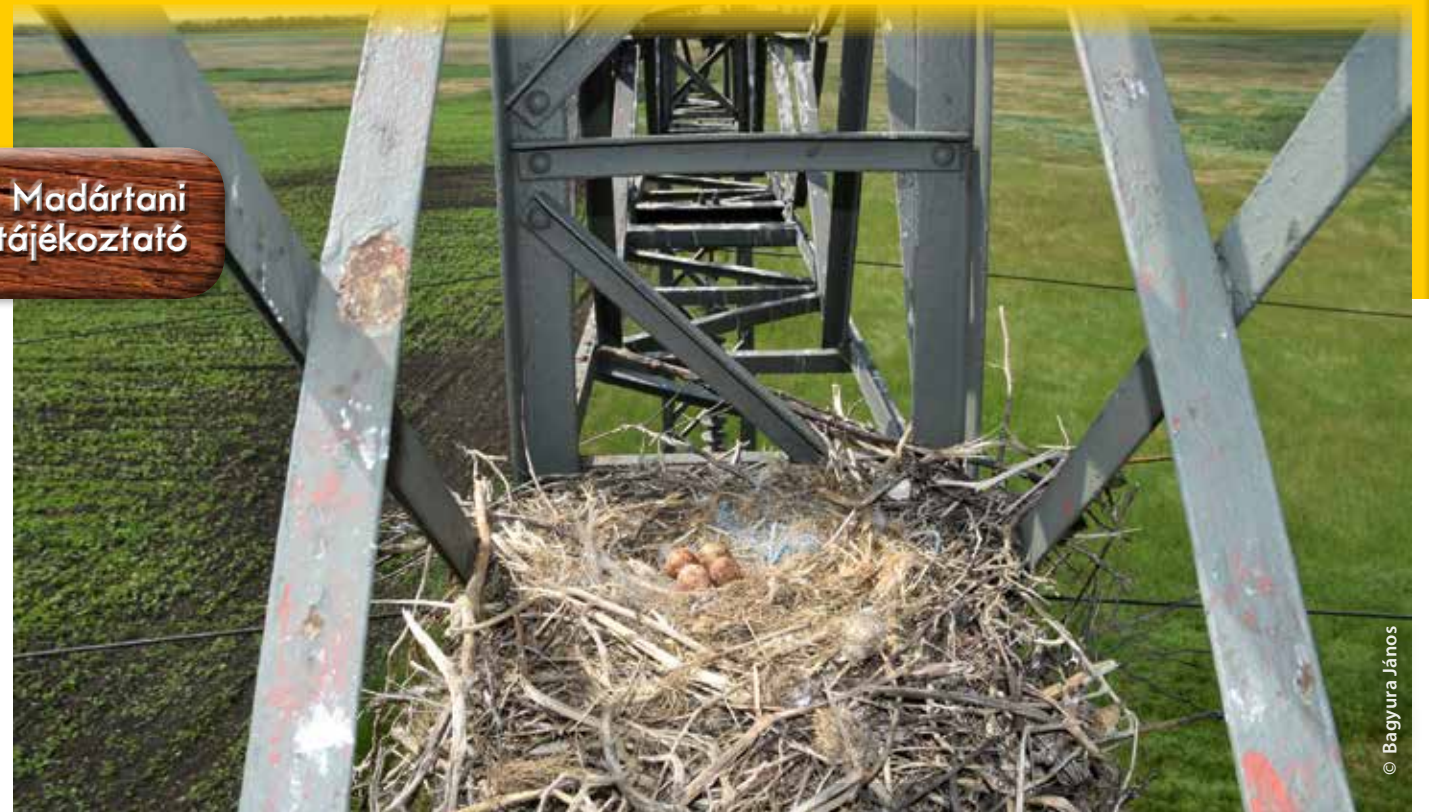
kócsag (*Egretta gularis*), viszont ilyen színváltozatot azoknál sem ismerem. Többeket kérdeztem, de más sem találkozott ilyen színű kócsaggal. Később tűnt fel, hogy a szem és a csőrítő közti csupasz bőrfelület világos lila. Ez a rész általában zöldes, kékes árnyalatú, de más saját fotómon is találtam olyan madarat, aminek lilás volt. Szerencsére a madár csak 30-40 méterre mozgott tőlünk, így bizonyító fotókat is sikerült készítenem róla. Egy esetben egy másik, normális színű kócsag kicsit még közelebb is zavarta hozzánk. A bakcsóval, ami szintén ott halászott nem került konfliktusba.

Később Fenyősi László említette, hogy egy piros lábujjú egyed (valószínűleg ugyanezt) látott Balatonfenyvesen, az új mólónál alig valamivel korábban, május 16-án. Azt a madarat nem sikerült fotóznia.

Gál Szabolcs

„Villanyoszlopokon” fészkelő madarak

Madártani tájékoztató

© Bagyura János

KÖZISMERT, hogy a madarak rendkívül jó alkalmazkodóképességű élőlények. Ez a tulajdonságuk nem csak az evolúció során mutatkozott meg, aminek eredményeként szinte leírhatatlan az a változatosság, amit testalkatuk, tollzatuk színezete és különösen csőrük alakja és mérete mutat. A különböző környezeti viszonyokhoz, vagy egy-egy új táplálékforrás kihasználásához történő alkalmazkodás azonban napjainkban – a szemünk előtt – is zajlik. Elég, ha arra gondolunk, hogy az ember által létrehozott építmények megjelenése előtt mind a füsti fecske, mind a molnárfecske sziklafalakon, barlangok bejárati részén és más hasonló helyeken fészkeltek. Manapság így már a füsti fecske egyáltalán nem, a molnárfecske pedig csak kivételesen – a magas hegyekben – költ sziklán Európában.

A villamos energia széleskörű hasznosítása viszonylag rövid időre tekint vissza, hiszen pl. Magyarországon a II. világháború után jutott csak el minden településre

az áram. A manapság már az egész országot behálózó nagy- és közepesfeszültségű, illetve a közvetlen lakossági ellátást biztosító kisfeszültségű vezetékek tartóoszlopain kínálkozó fészkelési lehetőséget a madarak hamar felismerték és ki is használták. Napjainkig már számos faj megpróbálkozott a különböző oszlopok valamelyikén költeni. Vannak közöttük olyanok, amelyek csak a próbálkozásig jutottak el, mások viszont tömegesen fészkelnek a különböző tartóoszlopokon. Tömeges fészkelést nálunk még

Pusztai ölyv távvezetékoszlopra épült fészket annak sikertelen költése után vörös vércsék foglalták el. Lent: Beton villanyoszlopra épített balkáni-gerle-fészek

nem észleltek, de pl. Dél-Afrikában a szövőpintyek hatalmas kolóniái alakulhatnak ki egy-egy oszlopon.

Mi a jelentősége e folyamat nyomon követésének?

Az elektromos tartóoszlopon történő fészkelés számos esetben keletkezett megoldandó feladatokat. Az áramszolgáltatás biztonságáért felelő szervezetek és szakemberek munkájukat csak akkor és úgy tudják maradéktalanul ellátni, ha az oszlopok minden részéhez folyamatosan hozzáférnek. Számos esetben egy-egy fészket ezt lehetetlenné teszi. Más esetekben maguk a madarak vannak különböző veszélyeknek kitéve, ami megoldandó természetvédelmi feladatokat jelent. A jelenlegnek azonban madárvédelmi lehetőségei is vannak, hiszen pl. a nagyfeszültségű oszlopok kiképzése nem teszi lehetővé, hogy azokra ragadozó emlősök feljussanak és az ott fészkelő fajok tojásait, vagy fiókáit kirabolják, ezért akár az is lehet cél, hogy az oszlopokon fészkelési lehetőséget biztosítsunk számukra.

© Haraszthy László

Hány faj költött már Magyarországon „villanyoszlopon”, és melyek megtelepedése várható?

Erre a kérdésre még nem tudunk egészen pontos választ adni. Ebben az összeállításban azok a fajok szerepelnek, amelyek ilyen módon való fészkelését magam tapasztaltam, vagy madarász barátaim elmondásából tudomásomra jutottak. Egészen bizonyos azonban, hogy a lista hiányos, ezért mindenkit arra biztatok, hogy ha további fajok „villanyoszlopon” történő fészkelését észlelte, írjon róla egy rövid hírt az Érdekes fészkelések rovatunkba. Remélhetőleg ilyen módon a lista teljesebbé válhat, ami nagy segítséget jelenthet a jövőbeni gyakorlati védelmi tevékenységek tervezéséhez és megvalósításához.

Az első oszlopon fészkelők minden bizonnyal a nagy fakopáncsok és nyomukban a seregélyek voltak. Az 1970-es évekig a települési villamoshálózatok vezetékeit betongyámról erősített fenyőoszlopon tartották (a telefonokét sok helyen még ma is). Ezekbe az oszlopokba nem gyakran, de mégis rendszeresen véstek odút a nagy fakopáncsok, melyekben azután a következő években seregélyek költöttek. A fakopáncsok persze nemcsak odúkat mélyítettek ezekbe az oszlopokba, hanem sokszor a bennük

Mezeiveréb-fészkek beton-oszloponban, Erdőhorváti Fent: Épülő házi-veréb-fészkek, beton oszlopon

fejlődő rovarlárvák után is kutatnak. A harkályok által vésett nyílásokba rendszeren megtelepedtek a kék fadongók is.

Ezek az oszlopokon a vezetékek porceláncsigákra rögzítve futottak, melyek elhelyezkedése lépcsőzetes volt, ezért azon a golyák nem tudtak megtelepedni. Az 1970-es évek elején egyre több

© Orbán Zoltán

helyen cserélték le a fa tartóoszlopokat betonból készületekre, melyeken a vezetékek már azok csúcsára rögzített fém keresztartón futottak. Ez pedig már alkalmas volt arra, hogy azokra a fehér golyák fészket építsenek. Ezekben az években nagy szenzációnak számított egy-egy villanyoszlopon fészkelő fehér golya. Ma már ez az általános, és szinte teljesen eltűntek a szalma- vagy szénakazonon, fán, csűrön fészkelő párok, de már igazi ritkaságnak számít egy-egy lakóház kéményén fészkelő pár is.

A villanyoszlopokra települt golyák azonban sokszor megnehezítették vagy lehetetlenné tették az oszlopon szükséges munkálatok elvégzését. Ennek és a golyákat ért áramütésnek a kiküszöbölésére készültek az első fészektartók, amelyekből ma már sok ezer látható az ország bármely részén. Ezek manapság a legkedveltebb és egyúttal biztonságos golyafészkelő helyek. A golyák tehát kihasználták egy számukra kedvező műszaki változást és nagyon gyorsan alkalmazkodtak az új lehetőséghez. Ez a gyors alkalmazkodás napjainkban is megfigyelhető pl. a mezei verebeknél, amelyek egyre gyakrabban a középvezetékű légvezetékek oszlopfejeire szerelt szigetelőpapucsokba építik fészkeiket.

A varjúfélékről közismert, hogy nagyon intelligens madarak és könnyen képesek viszonylag bonyolult feladatokat megtanulni, elvégezni. A hollók voltak az elsők közülük, amelyek felfedezték a nagyfeszültségű oszlopokat, mint fészkelési lehetőséget. 1981-ben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében találták az első ilyen helyen épült hollófészket, majd az 1990-es évektől egyre gyakrabban másutt is észleltek hasonló jelenséget. A 2010-es évek elején már a hazai – időközben létszámában jelentősen megnöveke-

dett – hollóállományunk több mint fele távvezetékoszlopokon fészkel. A hollókat követve egyre több dalmányos varjú is felfedezte magának ezt a biztonságos fészkelőhelyet, de előfordult már az is, hogy vetési varjú költött oszlopon, illetve egyre gyakoribb, hogy a fémszerkezet között szarkák raknak fészket.

Köztudott, hogy az elhagyott varjúfészkeket a sólyomfélék – melyek a baglyokhoz hasonlóan nem építenek saját fészket – szívesen elfoglalják. Egyre több vörös vércse, majd kerecsensólyom és később kabasólyom telepedett meg a varjúfélék fészkeiben. Ez pedig folyamatos problémát okozott, mert a leromlott állapotú varjúfészkekből gyakran kigurultak a tojások, vagy kiestek a fiókák. Gyors beavatkozásra volt szükség, ezért egyesületünk szakemberei a nemzetipark-igazgatóságok munkatársaival együttműködve megkezdtek a fészektárcák kihelyezését, amelyet a ma is használatos alumínium fészkelőládák követtek. Ezekben a vörös vércsék, a kerecsen- és kabasólymok mellett legújabbban megtelepült a vándorsólyom is, de az erdei fülesbagoly és macskabagoly

kótaodúkat rendszeresen elfoglalják a csókák és a seregélyek is, de előfordult már az is, hogy villanyoszlopon lévő odúban füleskuvik telepedett meg. Az ország egyes részein gyöngybagolyládák is találhatóak elektromos tartóoszlopokon, melyekben szintén biztonságosan tudnak költöni ezek a madarak, de előfordult már, hogy a speciális kuvikláda is ilyen módon került kihelyezésre.

A nagyfeszültségű távvezetékek tartóoszlopai különlegesen biztonságos fészkelőhelyek, azoknak a fajoknak, amelyek ki tudják használni ezt a lehetőséget. Magyarországon valamilyen a fehér golyák nem kedvelik ezeket a magas oszlopokat, ugyanakkor pl. Törökországban számos ilyen helyen épült golyafészkek van. Nálunk költött már ilyen oszlopon parlagi sas és egerész-

akár autópályák közvetlen közelében fészkel, gyakran az oszlopok tetejére kihelyezett fészektartókon. Az oszlopokat azonban nem csak nagytestű fajok fedezték fel maguknak. A betonoszlopok szerkezeti lyukaiban balkáni gerle és fekete rigó is költött már, a különböző üre-

Fehérgolya-fészkek, házi-veréb-kolóniával

gekben pedig szén- és kék cinege is. Rendszeresen előfordul, hogy az oszlopokon lévő kisebb nagyobb „szekrényeket” házi verebek foglalják el, sőt léprigó is fészkel már ilyen helyen.

Az eddig észlelt talán legkülönösebb oszlopon észlelt fészkelés a nagy őrgébicshez kötődik, egy pár ugyanis a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kishódoson egy villanyoszlopra építette fészket. Érdeemes megemlíteni azt is, hogy az egyetlen fészkepítő papagájfaj a barát-papagáj magyarországi fogságból szabadult példányai is villanyoszlopra építkeztek.

Magyarországon napjainkig 30 faj villanyoszlopon vagy villanyoszlopon történt költéséről van tudomásunk. Ezek a fajok a következők: balkáni gerle, fehér golya, kormorán, parlagi sas, egerészólyv, pusztai ölyv, gyöngybagoly, kuvik, füleskuvik, erdei fülesbagoly, macskabagoly, szalakóta, vörös vércse, kerecsensólyom, vándorsólyom, kabasólyom, nagy fakopáncs, nagy őrgébics, holló, csóka, vetési- és dalmányos varjú, szarka, szén- és kék cinege, fekete rigó, léprigó, mezei és házi veréb és seregély költött.

Az itt felsorolt fajok jegyzéke valószínűleg nem teljes, egészítsük ki közösen!

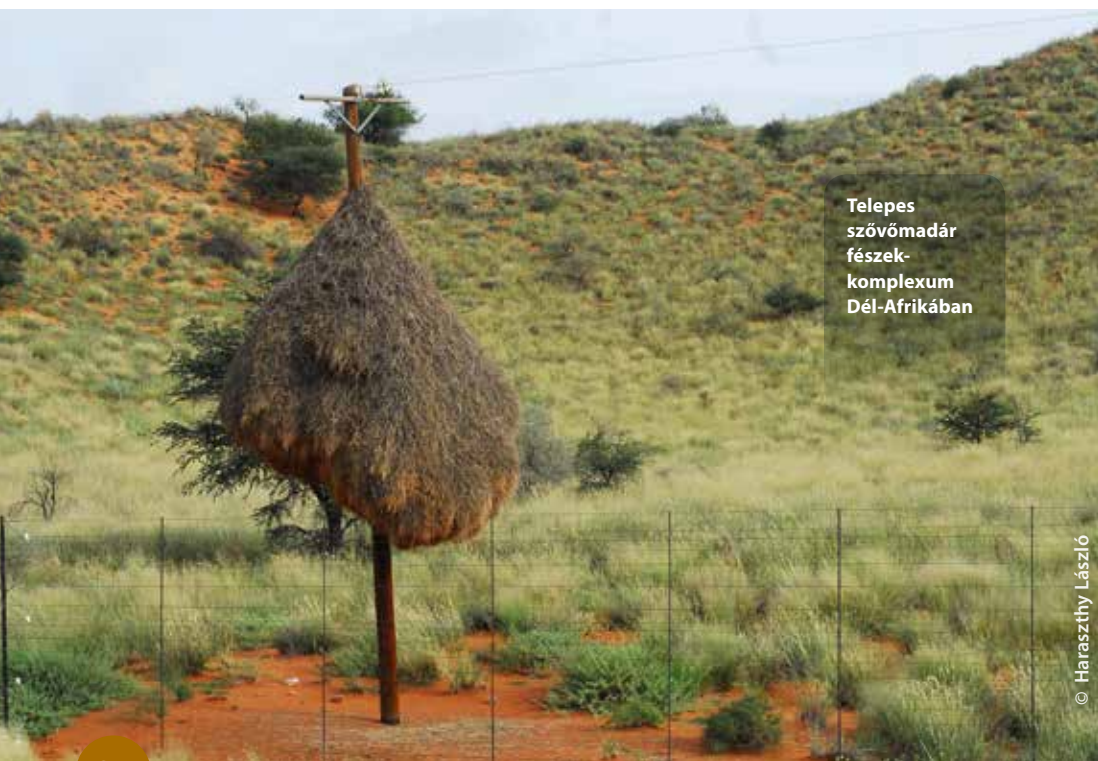

© Haraszthy László

is sikeresen nevelt már bennük fiókákat. Emberi segítséggel azonban nem csak a bagoly- és sólyomfélék, de a szalakóták is megtelepíthetők. Az oszlopokra kihelyezett mesterséges fészkekodúkból ma már sokféle költönek újra ezek a színpompás madarak, hála tagtársaink áldozatos munkájának. A szala-

ölyv, 2018-ban pedig Bagyura János megtalálta az első nagyfeszültségű oszlopra épített pusztaiölyv-fészket is. De nemcsak a golyák és a ragadozó madarak, hanem kárókatónak is megtelepedtek már távvezeték oszlopokon. Németországban, a halászsasállomány jelentős része így, rendszeresen a települések vagy

Használaton kívüli távvezeték-oszlopra épített kárókatóna-fészkek az inotai-ülepítő tavon

Telepes szövőmadár fészkek-komplexum Dél-Afrikában

© Haraszthy László

„Csendes égbolt” összefogás a Vadludak Városában

Civil kezdeményezés Tatán a szilveszteri tűzijátékok természetvédelmi célú korlátozására

Természet-
védelem

© Csonka Péter

TERMÉSZETVÉDŐ BERKEKBEN ki ne hallott volna a Tatai Vadlúd Sokadalomról, mely rendezvényt idén immár 18. alkalommal rendezünk meg november végén? És ki ne tudná, hogy a tatai Öreg-tó az Európában telelő vadludak kiemelkedő jelentőségű gyülekezési helye? De azt már jóval kevesebben tudják, hogy ezt az egyedülálló természeti csodát hosszú évek óta fenyegeti egy olyan emberi tevékenység, amely a tataiakat is széleskörű összefogásra készíti. A szilveszteri tűzijátékokat egyre nagyobb aggodalommal kísérik figyelemmel a város polgárai, civil szervezetei, így az MME önkéntesei is. Az aggodalom oka, hogy a tatai Öreg-tó a hazai vadlúd-gyülekezési helyek

közül fokozottan kitett a szilveszteri tűzijáték okozta sokkhatásnak. Ez a karácsonyi nyugalomban még zavartalanul itt időző sokezer vadlúdsereget évről-évre egyre jelentősebb mértékben és egyre hosszabb időre űzi el. A város természet szerető polgárai most összefogást sürgetnek, amely révén, reményeink szerint, megállítható ez az aggasztó folyamat.

Tata neve a hazai természetvédelem kapcsán szinte fogalomvá vált, hiszen országosan is kiemelkedő a városban található természeti értékek sokasága, valamint az ezek védelmére irányuló aktív és szerteágazó természetvédelmi tevékenység: – a helyi jelentőségű természetvédelmi területek közel 1000 hektár kiterjedésűek;

- több tucat természeti érték (fa, fásor, facsoport) is védelmet kapott;
- de kiemelkedő értéket képviselnek a város alatt húzódó fokozottan védett barlangok, forráskürtök is.
- nemzetközi (Ramsari) egyezmény hatálya alá tartozó vizes élőhelyek is találhatóak a városban;
- országos jelentőségű természetvédelmi területtel is rendelkezik;
- a város határában Natura 2000-es területek is húzódnak;

© Milinte Judit felvételei

huszonkilenc van), és 2004 óta Natura 2000 Különleges Madárvédelmi Terület is.

A tó speciális elhelyezkedéséből adódik fokozott sérülékenysége, hiszen számos emberi hatás éri az itt megpihenő vízimadarakat. Amint azt évről-évre visszatérő, jelentős létszámuk igazolja, ezekhez

– több tucat természeti érték (fa, fásor, facsoport) is védelmet kapott;

– de kiemelkedő értéket képviselnek a város alatt húzódó fokozottan védett barlangok, forráskürtök is.

Mindezek révén lehetett Tata 2010-ben a biológiai sokféleség fővárosa Magyarországon. Egyedülálló természeti adottságai is hozzájárultak,

szé kiemelkedik az Öreg-tó, amely Európa egyetlen olyan tava, ami egy város közepén helyezkedik el, mégis vonuló madarak tízezrei gyülekeznek rajta. Köztük olyan fokozottan védett, globálisan veszélyeztetett fajok is előfordulnak, mint a vörösnakú lúd vagy a kis lilik.

Erre a látványosságra szervezi az MME – a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósággal és a Száz Völgy

hogy 2013-ban a város részese lehetett a Magyar Tájdíjnak, és 2014-ben megkapta az Európa Díjat is. Az Öreg-tó partján álló közel 240 esztendő platánfát 2014-ben az év fájává választották Magyarországon és az európai mezőnyben is az első helyen végzett.

A védett területek sorából mes-

Természetvédelmi Egyesülettel közösen – immár tizennyolc esztendeje a Tatai Vadlúd Sokadalom.

Az Öreg-tó 1977 óta minősül helyi jelentőségű természetvédelmi területnek, 1989 óta a Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó nemzetközi jelentőségű vizes élőhely (ilyenből Magyarországon

A szilveszteri tűzijátékozás után a tóparton hagyott indítóegységek tájképrombolók és a környezetet is szennyezik

képesek is alkalmazkodni, de van egy olyan, sajnos rendszeresen és egyre erősebben ismétlődő zavarás, a szilveszteri tűzijátékozás, amit a több tízezernyi madár már nem képes tolerálni.

Az MME helyi csoportja hosszú évek óta kíséri figyelemmel a szilveszteri tűzijátékok madarakra gyakorolt drámai hatását, és ezek alapján kijelenthető, hogy az ilyen pirotechnikai látványosságok fény- és zajhatásai oly mértékben zavarják meg a madárvilágot, hogy akár hosszú hetekre is képesek elüldözni a tóról a zavarásra egyébként is igen érzékeny vadludakat és egyéb vízimadarakat.

Megfigyeléseink alapján az elmúlt évtizedben a Szilveszter előtti napokon az Öreg-tavon tartózkodó

© Orbán Zoltán

a tűzijátékok korlátozásával összefüggő rendelkezéseket, ám ezek hatékonyságát további intézkedésekkel szükséges növelni. Erre tett javaslatot az MME Komárom-Esztergom Megyei Helyi Csoportja egy augusztusi beadványában, melyben a helyi természetvédelmi rendelet módosítását kéri az önkormányzati képviselő-testülettől.

A tatai Öreg-tó a november 1–február 28. közötti időszakban számít kiemelt jelentőségű madárgyülekező helynek, így elsősorban ebben az időszakban lenne fontos

sokezer vadlúdtömegeknek átlagosan mintegy 70%-a menekült el a tóról!

Az elmúlt évtizedben sajnos voltak olyan szilveszterek is, így például a legutóbbi, 2017-es, amikor az összes (!) lúd elhagyta a tavat. Egy részük 20 km sugarú területen belül menedéket talált, de egyes példányok akár 80-100 km-re is elmenekültek (ezt a gyűrűs illetve műholdas jeladóval ellátott példányok megfigyelései igazolják).

A város területén fellőtt nagy fény- és hangerejű tűzijátékok, különösen szilveszterkor, tehát

Tatai Vadlúd Sokadalom, 2009
Lent: Vetési lúd
Alul: Nagy lilikek

használatát, ez azonban nyilván nem jelenti azt, hogy ez a tevékenység egyéb törvények megsértése mellett megengedhető.

Tata Város Önkormányzati Képviselő-testületének a természeti értékek védelméről szóló 1/2012. (I.30.) rendelete jelenleg is tartalmaz

a tűzijátékozás korlátozása. Az MME által javasolt rendeletmódosítás lényege:

Tata Város Önkormányzati Képviselő-testületének a természeti értékek védelméről szóló 1/2012. (I.30.) rendelete módosítása annak érdekében,

© Csonka Péter felvételei

egyértelműen zavarják a tavon tartózkodó, ott telelő védett madarakat, ami mind a természetvédelmi törvénnyel, mind pedig egy jelenleg hatályos önkormányzati természetvédelmi rendelettel ellentétes, ezért jogellenes. Fontos megjegyezni, hogy a polgári célú pirotechnikai tevékenységekről szóló 173/2011. (VIII. 24.) Korm. rendelet ugyan nem tiltja az 1. és 2. osztályba tartozó tűzijátékok szilveszteri (december 28. 18 óra és január 1. 6 óra közötti), magánszemélyek általi

hogy **november 1 – február 28. között Tata közigazgatási területének jelentős részén tilos legyen** tűzijátékot szervezni, illetve tűzijátékot használni.

Tapasztalataink szerint még a város távolabbi területein (pl. az ipari parkban) szervezett tűzijátékok hatására is elriadnak a tóról a ludak. Ennek megelőzése érdekében Tata Város Önkormányzati Képviselő-testületének a természeti értékek védelméről szóló 1/2012. (I.30.) rendelete módosítása, kiegészítése szükséges. Javasoljuk, hogy a természetvédelmi rendeletben bevezetett hármas övezetrendszer kerüljön kiegészítésre

Repülő nagy lilikek

illetve a szilvesztert itt töltő turisták ne tudnák máshol is beszerezni legálisan ezeket a termékeket. De ha ez megnehezíthető volna, az talán érzékelhetően csökkenthetné a problémát.

Fenti intézkedésekkel természetesen nem csupán az Öreg-tavon gyülekező sok ezernyi vadlúd kaphatná meg a jogszabályok által előírt védelmet, ezt nyilván örömmel fogadnák a városban élő kisállattartók és az óévet nyugodtabb körülmények között búcsúztatni akaró emberek is. Amennyiben az MME által javasolt rendeletmódosítást a képviselő-testület még idén ősszel elfogadná, az már a 2018-as szilveszteri időszakban alkalmazható lenne a védett madarak és az Öreg-tavon zajló madárvonulás nyugalmának biztosítása érdekében.

Bízunk benne, hogy Tata Város Önkormányzat Képviselő-testülete olyan helyi rendeletet alkot meg, amely az eddigienél is hatékonyabban járul hozzá a tatai Öreg-tó kiemelt természetvédelmi jelentőségének megőrzéséhez, hogy Tata ezután is a "Vadludak Városa" maradjon!

Csordás Endre, Milinte Judit, Musicz László

egy negyedik, a város tágabb közigazgatási területét magába foglaló övezeti kategóriával, mely kifejezetten a tűzijátékok vonatkozásában jelentene védőterületet a város védett területei körül. Ha a rendeletmódosításon túlmenően még a pirotechnikai termékek általános forgalmazása tekintetében is lehetne érné korlátozást (még inkább tilalmat), az további jelentős előrelépést jelentene a szilveszteri „csendes égbolt” irányában. Nyilvánvalóan nincsenek illúzióink arról, hogy a városlakók,

Madágyűrűzés – Érdekes madármegkerülések

Madárgyűrűzés

© Horváth Zoltán

AZ ELMÚLT IDŐSZAKBAN a Madárgyűrűzési Központba beérkezett, kiegészített (gyűrűzési adattal együtt lezárt) megkerülésekből válogattunk. A külföldön gyűrűzött madarak adatainak kiegészítése rövidebb-hosszabb időt vesz igénybe, így jelen válogatásban is található néhány korábbi megkerülési adat, amelyeket az elmúlt hónapokban zártunk le. A gyűrűzők, megfigyelők, megtalálók vagy adatközlők neveit technikai okok miatt nem minden esetben és teljes terjedlemmel tudjuk feltüntetni. A közölt összesítések tájékoztató jellegűek és a július végéig beérkezett adatok alapján készültek.

Az MME honlap Tudástár > Magyarország madarai oldalán az egyes madárfajok naprakész gyűrűzési eredményei böngészhetőek: gyűrűzési összesítések, a jelölési és a külföldi vonatkozású megkerülési helyek térképei, valamint a leggyakoribb kézrekerü-

lési okok százalékos eloszlás-diagramjai.

Tőkés réce

Május elején Oroszországban (Vologdai terület) lóttak le egy magyar gyűrűs tőkés récét. A madarat 2017. januárban jelölték a ráckevei Piac téren (gyűrűző: *Lukács Katalin Odett*). Jelenleg ez a legtávolabb megkerült hazai gyűrűs példány (2106 km). Ezidáig 2200 magyar gyűrűs tőkés réce közül 27 került meg külföldön: Albániában (3), Ausztriában (4), Bulgáriában (4), Franciaországban, Horvátországban (2), Macedóniában, Montenegróban, Olaszországban (5), Szerbiában (3) és Oroszországban (3). Itthon 72 külföldi gyűrűs példányt tarunk nyilván a hazai madárgyűrűzési adatbankban napjainkig.

Böjti réce

Május elején Oroszországban (Kurgani terület) lóttak le egy magyar gyűrűs böjti récét.

Fekete gólya

A madarat a Mekszikópusztai Madárgyűrűző Állomáson jelölték 2017 augusztus közepén (gyűrűző: *Dr. Hadarics Tibor*). Ez az első magyar gyűrűs példány megkerülési adata Oroszországban (3334 km). A Magyarországon ezidáig jelölt 217 böjti réce közül korábban Líbiában és Olaszországban került kézre egy-egy példány. Itthon a mai napig 21 külföldön jelölt böjti réce került meg, közülük hármat Afrikában gyűrűzték: Maliban és Szenegálban (2).

Nagy kócsag

Lisszabon határában figyeltek meg egy hazai, piros gyűrűvel jelölt nagy kócsagot márciusban és május elején (megfigyelők: *Teresa Cohen, Hugo Albuquerque*). A madarat 2017-ben fiókaként gyűrűzték az Ócsai Tájvédelmi Körzetben (gyűrűző: *Csipak Ármin*, Ócsai Madárvárta), és még abban évben ősszel Franciaországban (Aube) is megfigyelték. Jelenleg ez a legtávolabbi, egyben a legnyugatibb nagy-

© Teresa Cohen

kócsag-megfigyelési adat a hazai Madárgyűrűzési Adatbankban (2454 km). Eddig összesen 471 magyar gyűrűs példány került meg külföldön, ezek elsősorban színes gyűrű leolvasások. Portugáliában eddig három magyar gyűrűs nagy kócsagot azonosítottak.

Fekete gólya

Május közepén egy magyar gyűrűs fekete gólyát figyeltek meg Jordánia nyugati részén (megfigyelő: *Hani Kaddumi*). A madarat fióka korában gyűrűzték 2016-ban, Somogy megyében (gyűrűző: *Horváth Zoltán*).

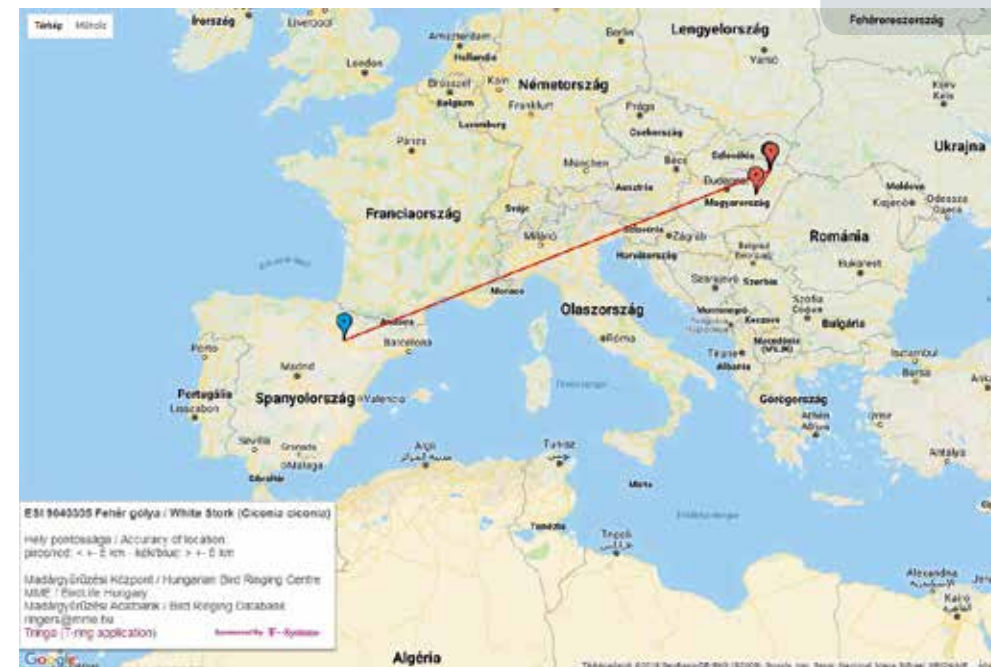

© Hani Kaddumi

Ez az első hazai gyűrűs fekete gólya megkerülés Jordániában. A szomszédos Izraelben 1994–2017 között 115 magyar gyűrűs példányt figyeltek meg (376 alkalommal).

Fehér gólya

Június 21-én egy Bodrogkeresztúri 20 kV-os vezetékeknek ütközött és áramütésben elpusztult a „Fülpöt” elnevezett, sokak által ismert spanyol gyűrűs fehér gólya (megtaláló: *Serfőző József*). A madárról már adtunk hírt a korábbi lapszámokban és a médiában is többször bemutatták. „Fülpöt” 2003-ban jelölték fiókaként Zaragoza közelében és 2006-ban figyeltek meg először Magyarországon. Azóta minden évben sikeresen költött Bodrogkisfaludban vagy Bodrogkeresztúron. Összesen öt fészket használt a 12 év alatt, és 34 fiókat rejtetett ki. Mivel párja mindig gyűrűtlen

EBI 9040305 Fehér gólya: White Stork (Ciconia ciconia)
 Helyi pontosság: Accuracy of location: PROXIM: <- 2 km -> / <+ 2 km ->
 Madárgyűrűzési Központ / Hungarian Bird Ringing Centre
 Működés: How to manage: Madárgyűrűzési Adatbank / Bird Ringing Database
 ringers@mma.hu
 Things (ring application)

madár volt, nem tudni, hogy cserélődött-e az évek során. „Fülpöt”, a hazai fajtársaival ellentétben, nyár végén nem vonult el a telelőterületekre, hanem – sok esetben a helyiek segítségével, olykor kémények mellett gubbasztva – itthon telet át.

Kék vércse

Egy olasz gyűrűs, költő kék vércsét figyeltek meg júliusban, Karcag határában (megfigyelő: *Kálmán Sándor*). A madarat fióka korában gyűrűzték 2014-ben, a Pó-síkságon,

Fent:
Nagy kócsag
Lent:
Kék vércse

© Fodor Lajos / Boros Erzsébet

Balra:
Fekete gólya
Jobbra lent:
Vándorsólyom
Lent:
„Fülpöt” a fehér gólya életútja

Párma közelében (gyűrűző: *Gustin Marco*). Ez a második olasz gyűrűs kék vércse megfigyelés Magyarországon. Egy szintén 2014-ben, a mostani megfigyelt madár gyűrűzési helyének közelében jelölt példányt is azonosítottak 2017 májusában és idén nyáron is az apaji pusztákon (megfigyelők: *Boros Erzsébet, Melovits Mária*). Ezekon kívül eddig nem kerültek meg Magyarországon a Kárpát-medencén kívül jelölt kék vércsek.

Vándorsólyom

Szlovéniában, a Száva völgyében fényképeztek le május elején egy hazai jelölésű vándorsólymot (*Boris Kozinc, Ervin Lorger*). A madarat 2016-ban fiókaként jelölték Baranya megyé-

© Boris Kozinc

ben (gyűrűző: *Laczik Dénes*). Ez az első magyar gyűrűs vándorsólyom, amit Szlovéniában azonosítottak. Korábban Csehországban, Szlovákiában és Délkelet-Lengyelországban kerültek meg Magyarországon gyűrűzött példányok.

Gulipán

A Mocska határában lévő Váli-tavon fényképeztek le egy fémgyűrűs gulipánt (megfigyelő: *Szabó Máté*). A madarat fiókaként gyűrűzték a Dinnyési Fertőn 2007-ben (gyűrűző: *Fenyvesi László*). Jelenleg ez az ötödik legidősebb gyűrűs példány a hazai adatbankban. A legidősebb gulipánt 1991-ben gyűrűzték Olaszországban, és a színesgyűrűje alapján 2010-ben azonosították a Fertő tónál. Az EURING (European Union for Bird Ringing) adatbankban a legidősebb gyűrűs példány 27 éves (Hollandia).

Egy idén, június elején, a Fertő-tó melletti Mekszikópusztai Madárgyűrűző Állomáson jelölt (gyűrűző: *Pellinger Attila*) gulipánt figyeltek meg július 20-án Hollandiában, az Ems folyó torkolatánál (megfigyelő: *Caroline Walta*). Ez az első hazai gyűrűzésű gulipánmegkerülés Hollandiában, egyben a legészakibb adata a madárfajnak a hazai madárgyűrűzési adatbankban. A madarat

dön: Albániában, Ausztriában (2), Bulgáriában (2), Franciaországban, Olaszországban (7), Hollandiában, Lengyelországban, Szerbiában (2), Szlovákiában és Tunéziában (2).

Kis lile

Június elején egy hazai jelölésű, piros gyűrűvel ellátott kis lilét figyeltek meg Szlovéniában (Koper). A madarat 2016. augusztus végén

Kis lile
Lent: Gulipán

jelölték Fejér megyében (gyűrűző: *Koleszár Balázs*). Ez az első magyar gyűrűs példány megkerülése Szlovéniában.

Hollandiában, Amszterdamtól nem messze (Castricum) fogtak

vissza egy másik hazai gyűrűs kis lilét, június elején (gyűrűző: *Richard Reijnders*). A madarat a Mekszikópusztai Madárgyűrűző Állomáson jelölték 2017. augusztus közepén (gyűrűző: *Dr. Hadarics Tibor*). Ez az első magyar gyűrűs példány megkerülése Hollandiában.

A Magyarországon ezidáig jelölt két és félezer kis lile közül 16 példány került meg külföldről: Ausztriában (9), Bosznia-Hercegovinában, Csehországban,

Németországban, Olaszországban (2) és most már Szlovéniában és Hollandiában is.

Szerecsensirály

Olaszországban idén nyáron is megfigyelték azt a hazai jelölésű szerecsensirályt, amelyet 2002-ben gyűrűzték fióka korában, a szegedi Fehér-tavon, és azóta minden év nyarán az Adriai-tenger partján tartózkodik (megfigyelő: *Adriano Talamelli*). Ezidáig 219 alkalommal azonosították, így jelenleg a legtöbbször megfigyelt madár a hazai madárgyűrűzési adatbankban. Alumíniumgyűrűje már évek óta elkopott, leesett róla és a piros gyűrűje is töredezett már. Az olasz kollégák ezért tervezik a megfogását, hogy új színes gyűrűt és acél fémgyűrűt kapjon. Jelenleg ez a negyedik legidősebb szerecsensirály a hazai adatbankban. A legidősebb példányt 1997-ben gyűrűzték és 2016-ban kaptunk hírt róla utoljára. Az EURING adatbankban a legidősebb példány 22 éves (Görögország).

Bulgáriában, a Fekete-tenger partján figyeltek meg júniusban egy hazai gyűrűs szerecsensirályt. A madarat fiókaként jelölték piros kódos gyűrűvel, a Bugyi határában lévő egyik kavicsbánya-tó sirálytelepén (gyűrűző: *Benei Béla*), és azóta Olaszországban is megfigyelték. Ez az első hazai gyűrűs szerecsensirály megkerülés Bulgáriában.

Az idej jelölésű kirepült szerecsensirályok közül július 15-én figyelték meg az elsőt külföldről. A madarat a távcsővel is leolvasható piros gyűrűje alapján azonosították (megfigyelő: *Emmanuel Martin*) Franciaországban, Le Rochelle közelében, az Atlanti-óceán partján (1528 km). Ezt a példányt a Rétszilasi-halastavak egyik sirályszigetén gyűrűzték fiókaként, június elején (gyűrűző: *Szinai Péter*).

Erdei fülesbagoly

Június közepén egy elhullott, cseh gyűrűs erdei fülesbaglyot találtak Budapesten (XVII. kerület). A madár fészkelő példány volt, két fiókéval, amelyek közül az egyik szintén elpusztult (megtaláló: *Moharos Zsolt*, Rákosmenti Mezei Őrszolgálat). Az öreg madarat 2007 nyarán gyűrűzték Kelet-

Csehországban (gyűrűző: *Petr Pavelcik*). Jelenleg ez a legidősebb gyűrűs erdei fülesbagoly a hazai adatbankban. Az EURING adatbankban a legidősebb példány 18 éves (Finnország).

Gyurgyalag

Sümege mellett fogtak vissza július elején egy fészkelő, olasz gyűrűs gyurgyalagot (gyűrűző: *Varga Júlia*). A madarat idén áprilisban gyűrűzték Capri-szigeten, Olaszországban (gyűrűző: *Piacentini Dario*). Ez az első olasz gyűrűs gyurgyalag megkerülés

Szigetszentmiklóson. A madarat ugyanott jelölték 2008 őszén, és 2014-ben egyszer visszafogták a településen (gyűrűző és megtaláló: *Szabó Sándor*). Jelenleg ez a legidősebb példány a hazai madárgyűrűzési adatbankban. Az EURING adatbankban a legidősebb példány 13 éves (Svédország).

Füsti fecske

Kelet-Törökországban, az örmény határhoz közel fogtak vissza egy magyar gyűrűs füsti fecskét áprilisban (gyűrűző: *Dr. Cagan Sekercioglu*, Aras River Bird

Magyarországon. Korábban kettő, Szlovákiában jelölt példány került meg itthon, a határ közelében. Hazai gyűrűzésű (9200) gyurgyalagok közül ezidáig három került kézre Görögországban.

Nagy fakopáncs

Május közepén elütve találtak egy gyűrűs, tojó nagy fakopáncsot

Paradise Ringing Station). A madarat fiókaként gyűrűzték tavaly júniusban, Sárbogárd határában (gyűrűző: *Fenyvesi László*). Ez jelenleg a legkeletibb füsti fecske megkerülési adat a hazai madárgyűrűzési adatbankban. Az itthon eddig meggyűrűzött füstifecskék közül 248 került meg külföldről, közülük hét madár Törökországban.

Örvös légykapó

Költésben fogtak vissza egy magyar gyűrűs örvös légykapót május végén, Csehország északkeleti részén (gyűrűző: *Peter Adamik*). A madarat 2017 áprilisában jelölték Jászberénytől nem messze a Saskőzpontban (gyűrűző: *Juhász Tibor*). Ez az első hazai gyűrűs példány megkerülése Csehországban. Korábban Cipruson, Horvátországban (2), a Kongói Demokratikus Köztársaságban,

Nádi sármány
Fent: Szerecsensirály
Lent: Gyurgyalag

Portugáliában, Spanyolországban és Svédországban kerültek meg magyar gyűrűs örvös légykapók.

Nádi sármány

Egy magyar gyűrűs tojó nádi sármányt figyeltek meg júliusban Romániában, Temesvár közelében. A sármány fémgyűrűjéről több fénykép is készült, ami alapján azonosítani lehetett a madarat (megfigyelő: *Alex Birău*). Ezt a példányt – bár magyar gyűrűs – Albániában jelölték 2014 novemberében (gyűrűző: *Villányi Péter*, Kolon-tavi Madárvárta). Az Albániában 2014 és 2017 között összesen meggyűrűzött 531 nádi sármány közül ez az első külföldről megkerült példány.

Gyűrűs madár megtalálása vagy észlelése esetén, kérjük, értesítse a Madárgyűrűzési Központot a ringers@mme.hu e-mail címen! Lehetőség szerint készítsen fényképet a madárról (tetemről) és a gyűrű teljes feliratáról. Szükséges információk: gyűrű teljes és pontos felirata, madárfaj, pontos hely, dátum, a madár (tetem) állapota és a megkerülés körülményei.

Összeállította: **Karcza Zsolt**

A TERMÉKEINKET MEGTALÁLJA KIZÁRÓLAGOS,
SZAKKÉPZETT VISZONTELADÓINKNÁL, VALAMINT AZ
INTERNETEN A WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM OLDALON

BTX #CLOSER 2 NATURE

Az új binokuláris teleszkóp, a BTX minden időnk legtermészetesebb vizuális élményét nyújtja. Lehetővé teszi, hogy minden apró részletet két szemmel is kristálytisztán lásson, és az innovatív homlok-támasszal, ill. a ferde betekintéssel ezt órákon át kényelmesen tehesse. Élje át a pillanatot még erőteljesebben a SWAROVSKI OPTIK-kal!

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI
OPTIK